

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Vi vill ju alla barnets bästa...”

**En kvalitativ studie om socialsekreterares syn på vad som
påverkar tolkningen av barnets bästa i samverkan med
andra instanser**

Kim Svenstrup & Emma Nordemo

Kandidatuppsats (SOPA 63)

VT 2018

Antal ord: 15'008

Handledare: Maria Heintz

Abstract

Authors: Kim Svenstrup & Emma Nordemo

Title:” We all want what’s best for the child...” A qualitative study of social workers perspective on what effects their interpretation of the best interest of the child in cooperation with other community actors. [translated title]

Supervisor: Maria Heintz

Sweden's government has decided that the United Nations Convention of the Rights of the Child (UNCRC) will be made into law by the year 2020. The aim of this study was therefore to explore how child welfare social workers perceive and talk about what affects their own and other community actors interpretation of the best interest of the child, and if they believe those interpretations have an effect on their cooperation with other professionals. The method chosen for this study was qualitative interviews with six different professional child welfare social workers, from five different municipalities in the region of Skåne. In analysing our results, we applied the neo-institutional theory of institutional logics and Michael Lipsky’s theory of street-level bureaucracy, to illustrate the complexity involved in interpreting the best interests of the child on both an individual and organisational level. This study found that despite the complex and highly individual nature of interpreting the best interests of the child, professionals working with children at risk collectively want to do what is best for the child. Difficulties encountered in cooperation are therefore not perceived as a result of differing interpretations so much as a result of differing institutional logics. When differing institutional logics meet it can cause frustration in relation to a lack of understanding, insight and unrealistic expectations of the social workers work process with at risk children. This study has therefore attempted to highlight the importance of professionals understanding each other’s role and function in relation to cooperation around the best interests of the child. Incorporation of the UNCHR into Swedish law needs to be accompanied by further education and support in relation to the best interests of the child within all professional fields working with at risk children.

Nyckelord: institutional logics, best interest of the child, interorganizational co-operation, street-level bureaucracy, frontline workers.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack främst till alla de deltagare som medverkade, och delade med sig av sin tid tills oss. Utan er hade vi inte fått till någon uppsats! Vi vill även tacka vår utmärkta handledare Maria Heintz. Tack för att du tog dig din tid, och för att du alltid fick oss att lämna handledningarna mindre förvirrade än när vi kom.

Innehållsförteckning

1. Problemformulering	5
1.1 Syfte	7
1.2 Frågeställningar:.....	7
1.3 Arbetsfördelning.....	7
2. Begreppet barnets bästa, i praktiken och samverkan	8
2.1 Vad är barnets bästa?	8
2.2 Komplexiteten i barnets bästa	8
2.3 Tillämpningen av barnets bästa	10
2.3.1 Inkorporeringen av Barnkonventionen.....	11
2.4 Barnets bästa i samverkan	12
2.4.1 Vilka har ansvar för barn som far illa i Sverige?.....	12
2.4.2 Varför samverkan?.....	13
2.4.3 Förutsättningar för samverkan	14
2.4.4 Hinder för samverkan.....	14
2.4.5 Horisontell och vertikal samverkan	15
3. Kunskapsläget	16
3.1 Johansson om samverkan och institutionella logiker	16
3.2 Ponnert om rättslig logik och omsorgslogik	17
4. Teori	19
4.1 Lipskys teori om 'gräsrotsbyråkrater'	19
4.1.1 Gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme.....	20
4.2 Nyinstitutionell organisationsteori	21
4.2.1 Institutionella logiker	22
5. Metod och metodologiska överväganden	23
5.1 Val av metod.....	23
5.2 Kvalitativa intervjuer.....	23
5.3 Urvalsprocess	25
5.4 Genomförande av intervjuer	26
5.5 Bearbetning och analys.....	27
5.5.1 Förförståelse.....	28
5.6 Metodens tillförlitlighet	29
5.6.1 Trovärdighet.....	29
5.6.2 Överförbarhet.....	30
5.6.3 Pålitlighet.....	30
5.6.4 Möjlighet att styrka och konfirmera.....	30
5.7 Forskningsetiska överväganden.....	31
6. Resultat och analys	33
6.1 Individuella faktorer som påverkar socialsekreterarens tolkning av barnets bästa	33
6.2 Organisationens påverkan på tolkningen av barnets bästa	37
6.3 Socialsekreterares syn på barnets bästa i interorganisatorisk samverkan.....	41
6.3.1 Samverkan med tingsrätten.....	41
6.3.2 Samverkan med andra aktörer	43
7. Sammanfattande diskussion	48
8. Referenser	50
Bilaga 1: Intervjuguide	54
Bilaga 2: Informationsbrev	56

1. Problemformulering

Konventionen om Barns Rättigheter (Barnkonventionen) utformades av FN:s råd för mänskliga rättigheter under tio års arbete (SOU 2016:19). Det är ett dokument för de universella rättigheter som bör finnas för alla barn, vilket definieras vara alla människor under 18 år (CRC, 1989). Året efter att konventionen blivit färdigställd skrev tjugo stater under konventionen, däribland Sverige där den trädde i kraft 2 september 1990 (SOU 2016:19).

Barnkonventionen består av 54 artiklar, som tillsammans skapar ett omfattande skyddsnät för barn världen över (CRC, 1989). De fyra artiklar som är till grunden för Barnkonventionen är artikel 2, 3, 6 och 12, (ibid.) och i denna uppsats kommer vi att främst beröra artikel 3. Artikel 3 syftar till att barnets bästa ska beaktas i alla beslut som rör barnet, vilket ska gälla samtliga organisationer och myndigheter som tar beslut som påverkar barn (CRC, 2013).

Barnkonventionen gäller även privatpersoner, så som föräldrar, vilka ska vägledas av staten genom lagar och myndigheter (ibid.). Att barnets bästa ska komma i främsta rummet beror enligt FN på att barn är i en särskilt utsatt beroendesituation på grund av sin mognadsnivå, rättsliga status och svårighet att kunna hävda sig själva (CRC, 2013:5).

För att säkerställa att Barnkonventionen upprätthålls, skapades FN:s Kommitté för barnens rättigheter (Barnrättskommittén), vilka granskar de länder som har skrivit under konventionen, samt rapporterar dess utveckling till FN (CRC, 1989). Trots att Sverige ofta framställer sig som ett land som i högsta grad värnar om barn, så är inte Sverige fritt från kritik. I Barnrättskommitténs rapport till Sverige år 2015 ansåg kommittén att Sverige bör arbeta hårdare för att säkerställa att barn inte blir utsatta för diskriminering, att stärka Barnombudsmannens juridiska rättigheter, att vidareutveckla möjligheten till orosanmälningar av barn som far illa och att undersöka orsakerna till barnfattigdom (CRC, 2015). Proposition 2017/18:186, som handlar om att inkorporera Barnkonventionen, föreslår att Barnkonventionen ska antas som lag i Sverige i januari 2020, för att ytterligare stärka barns rättigheter i Sverige.

Enligt Socialstyrelsen (2017) fick 30 500 barn och unga, under 2016, insatser till följd av utredning på socialtjänstens Barn- och Familjeomsorg genom Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Därtill finns ett stort antal utredningar som inte har lett till någon insats (Socialstyrelsen, 2017.). I både SoL och LVU står det specifikt att de beslut som tas gällande barn, ska tas utifrån vad som är barnets bästa, i enighet med Barnkonventionens tredje artikel. Svårigheten i att faktiskt utröna vad som är det bästa för barnet har dock inneburit problem då det lett till både ökad styrning och ökat handlingsutrymme för de som arbetar med dessa barn (Schiratzki, 2017).

För att kunna skapa en rättvis bild av ett barns situation krävs samverkan mellan alla aktörer som är aktiva i barnets liv, med allt från föräldrar till skolpersonal (Josefsson, 2007). De insatser som sedan beviljas från socialtjänsten kan även utformas med hjälp av andra aktörer. Andra aktörer kan också själva påbörja någon sorts insats, så som resurspersonal i skolan (ibid.). Då det är viktigt att de utredningar som socialtjänsten genomför är så nära verkligheten som möjligt, är det även centralt att samverka med dessa andra aktörer fungerar väl (Socialstyrelsen, 2013; Josefsson, 2007). Enligt Susanna Johansson (2011a) finns det ingen entydig definition av samverkan då det råder en viss begreppsförvirring både akademiskt och inom olika myndigheter omkring vad samverkan egentligen betyder. Johansson redogör för flera olika definitioner av samverkan och samarbete i hennes avhandling, och beskriver hur samarbete kan få olika karaktär beroende på vilken grad av integrering det finns mellan organisationer (ibid.: 80f.). Kollaboration/samverkan innebär att olika organisationer, trots att de tillför egna resurser, kompetenser, kunskap eller perspektiv, arbetar tillsammans mot ett gemensamt mål (ibid.). Med samverkan avser vi därför att trots det delade ansvaret för gemensamma mål så arbetar organisationer utifrån sina egna professionella ramar. På grund av barns unika utsatthet och de stora risker som finns till följd för en bristande omsorg under barndomen, så är det av yttersta vikt att samverkan fungerar smidigt och att barn inte 'faller mellan stolarna' (Josefsson, 2007).

Vi anser att denna studie varit nödvändig att utföra, för att belysa svårigheterna i att bedöma vad som är barnets bästa. Som redovisats ovan krävs en god samverkan för att säkerställa att barn inte 'faller mellan stolarna', samt för att kunna ta ett välgrundat beslut om hur ett ärende ska fortlöpa och vilka insatser som är lämpliga att genomföra. Att i högre grad förstå vad som påverkar hur begreppet barnets bästa tolkas av professionella i barnets liv, är även viktigt för att kunna utveckla arbetet med barn som far illa. Att göra en studie som undersöker arbetet

med Barnkonventionens tredje artikel är dessutom mycket aktuellt, på grund av den inkorporering som kommer att ske när Barnkonventionen träder i kraft i Sverige i januari 2020. Denna studie är även relevant för socialt arbete, då det i stor utsträckning är socialarbetare som gör dessa bedömningar, och som därmed i högsta grad har inflytande i barns livssituation.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare talar om vad som påverkar deras och andra organisationers tolkning av barnets bästa, samt om de anser att detta påverkar samverkan dem emellan.

1.2 Frågeställningar:

För att uppfylla studiens syfte kommer vi att utgå från följande frågeställningar:

1. Hur talar socialsekreterare om sin egen och andra organisationers syn på hur en tolkar vad som är barnets bästa i ärenden där barn far illa?
2. Hur talar socialsekreterare om synen på barnets bästas påverkan på samverkan med andra organisationer?

1.3 Arbetsfördelning

Vi har under skrivandet av uppsatsen inte haft någon tydlig uppdelning av arbetet. Båda har arbetat tillsammans nästan samtliga dagar under uppsatstiden och allt som har skrivits har gjorts i samråd. Vi kan exempelvis ha valt att en dag arbeta med metod-delen, där vi tagit ansvar för att skriva vissa avsnitt. Dock så har vi samtalat under arbetets gång och tillsammans tagit beslut om hur och vad som ska skrivas. Vi har även löpande läst varandras texter och arbetat med dem tillsammans i samma dokument. Texterna har även genomgått många omarbetningar där vi båda har kritiskt granskat det som har gjorts. Gällande intervjuerna har vi, vilket även nämns i kapitel 'Genomförande av intervjuer', intervjuat lika många deltagare och därefter transkriberat hälften av intervjuerna var. Vi har ett fåtal dagar arbetat på olika orter, men då har vi haft regelbunden telefonkontakt för att säkerställa att vi är ense om det som görs och beslutas.

2. Begreppet barnets bästa, i praktiken och samverkan

Vi valt att här införa ett kontextuellt kapitel, med syfte att ge en tydligare bild av komplexiteten i begreppet barnets bästa, samt hur det tillämpas i praktiken när olika samhällsaktörer ska samverka kring barn.

2.1 Vad är barnets bästa?

FN skrev år 2013 en kommentar till Artikel 3 där det om barnets bästa står:

Accordingly, the concept of the child's best interests is flexible and adaptable. It should be adjusted and defined on an individual basis, according to the specific situation of the child or children concerned, taking into consideration their personal context, situation and needs. For individual decisions, the child's best interests must be assessed and determined in light of the specific circumstances of the particular child (CRC, 2013:5).

Exempel på faktorer som bör tas in i bedömningen av barnets bästa är barnets ålder, mognad, kön, kultur och levnadssituation (CRC, 2013). Enligt FN ska en även ta i beaktande vilken åsikt barnet är av, dess identitet (sexuell läggning, kultur, könsidentitet etc.) dess familjemiljö och relationer, barnets säkerhet, dess hälsa, om det befinner sig i en utsatt situation samt dess rätt till utbildning (ibid.). Vissa av dessa faktorer kan vara motstridiga, och då krävs det en bedömning av vilka faktorer som är viktigare att bibehålla än andra (ibid.). Det är heller inte alltid alla faktorer är relevanta för det beslut som ska tas och faktorer kan användas på olika sätt från fall till fall (ibid.). Baserat på ovan nämnda faktorer, har Socialstyrelsen utformat det teoretiska verktyget Barnets Behov i Centrum (BBIC) avsett för att strukturera socialtjänstens arbete att utröna ett barns situation och därmed välja en lämplig insats (Socialstyrelsen, 2015).

2.2 Komplexiteten i barnets bästa

Trots de hjälpmedel och förtydliganden som finns för att bedöma barns bästa, så innefattar bedömningen ett mycket komplext arbete, då den alltid beror på barnets kontext. Johanna Schiratzki (2017) uppger ett antal motsättningar som försvårar bedömningen av vad som är barnets bästa. Dessa motsättningar beror, enligt Schiratzki, på att barnets bästa är en rättslig princip (riktlinje) och inte en rättsregel (lag). En följd av detta blir att det går att tolka barnets

bästa både ur ett inomrättsligt och ett utomrättsligt perspektiv. Inomrättsligt innebär de lagar som försäkrar barn vissa rättigheter, dessutom ger det de som har makt över barnet vissa skyldigheter att beakta för att skydda barnet (Schiratzki, 2017:36ff.). Utomrättsligt innebär istället de faktorer som bidrar till att barnets situation förbättras med hjälp av icke konkreta saker, så som extra omtanke och kärlek (ibid.). Schiratzki menar att den utomrättsliga nivån av barnets bästa kan påverkas av allt ifrån samhällets förmåga att skapa goda möjligheter för barns utveckling, till hängivna föräldrar, engagerade lärare eller de öppna insatser som erbjuds av bland annat socialtjänsten. Det utomrättsliga är alltså de mekanismer som finns för att säkerställa ett barns välbefinnande utöver dess grundläggande behov av skydd.

Schiratzki (2017) talar även om motsättningarna som finns gällande bedömningen om ett barns autonomi eller dess skydd bör tas i störst beaktning. Barnets autonomi talas emot med argument som vårdnadshavarens övergripande ansvar över barnet, dess eventuellt begränsade möjligheter att framföra sin vilja, samt att grundläggande fri- och rättigheter kvarstår oavsett individens vilja (ibid.:41ff.). Att förespråka barnets skydd kan därmed, enligt Schiratzki, vara enklare att rättfärdiga men skapar dock en maktlöshet för barnet att påverka sin situation. Det skapar samtidigt frågetecken kring om en verklig rättvist kan bedöma ett barns situation utan att ta hänsyn till hur barnet själv upplever den (ibid.). För att någorlunda underlätta bedömningen av i hur stor beaktning ett barns åsikt ska ta, så menar Barnkonventionen 12e artikel att detta ska vägas i jämförelse med barnets ålder och mognad (CRC, 1989).

Anna Hollander (2017:142ff.) uppger, likt Schiratzki, att de svenska lagar som präglas av barnets bästa är målrelaterade regler, vilka finns till för att ta beslut för att uppnå ett visst mål och vara vägledande för att finna kompromisser där andra lagstiftningar krockar. Dessa beslut ska tas med utgångspunkt i vilka konsekvenser som tros komma till följd av beslutet, snarare än vad som tidigare har skett (ibid.). Hollander ger som exempel LVU, vilken talar om att ett beslut om tvångsomhändertagande ska tas om det finns en påtaglig risk för barnets utveckling att påverkas. Här talas det alltså inte om barnets utveckling har påverkats i tidigare skede, utan om den kommer att göra det framöver. Hollander skiljer på barns objektiva och subjektiva intressen. Ett barns objektiva intresse är vad barn i allmänhet antas vara i behov av, medan dess subjektiva intressen är vad det specifika barnet behöver och vill (Hollander, 2017:144). Enligt barnkonventionen ska barn tolkas som subjekt, genom att låta dem själva uttrycka sina egen åsikt kring sin situation (CRC, 1989). Vad som dock är problematiskt med detta, enligt Hollander, är att barn är omyndiga och inte har laglig rätt att bedöma vad som är

sitt eget bästa, vilket gör att det är vuxnas tolkning av barnets åsikter som faktiskt gör skillnad (Hollander, 2017:144). Inom svensk lag råder det dock enligt Hollander fortfarande en övergripande objektsyn av barn, vilket grundas i att beslut oftast tas utifrån barns behov, framför dess egen vilja (ibid.:147). Baserat på forskning och samhällseliga värderingar bedöms olika behov vara varierande prioriterade, varför även vissa behov kan ges tolkningsföreträde över andra (ibid.). En annan faktor som påverkar bedömningen av barnet som ett subjekt eller objekt, menar Hollander, är att det för närvarande i SoL och LVU refereras till barnets bästa och barnets rätt att uttrycka sig, i olika lagparagrafer (ibid.:148). Detta innebär i praktiken att förvirring kan uppstå gällande om barnets egna åsikter bör tolkas som en del av barnets bästa, eller ej (ibid.). I Föräldrabalken står det att om tolkningen av vad som är barnets bästa är svår, så ska den avgörande bedömningen tillfalla domstolen, respektive Socialnämnden. Enligt Föräldrabalken 6 kap. 2a§ ska det även finnas ett barnperspektiv i familjerättsliga frågor, vilket innebär att barnet ska försöka förstås och bli respekterat som individ. Även om det står att barnets åsikt ska tas i beaktande, så behöver det dock inte vara avgörande för beslutet. Rejmer (2014) har bedrivit forskning på hur barnets bästa, samt dess rätt att uttrycka sig, påverkar arbetet i tingsrätten. En av Rejmers slutsatser är att barn alltid får komma till tals gällande vårdnadstvister, men att deras vilja sällan argumenterades vara barnets bästa (2014:166). Hon uppger även att det främst är föräldrarnas problematik och konflikter som diskuterades i utredningarna, snarare än barnens situation (ibid.).

Enligt SoL uppges det även att barnets bästa inte alltid måste vara avgörande för beslutet i fråga, men att det måste utredas, tas i beaktning, samt redovisas i utredningen (Hollander, 2017). I LVU, beskriver Hollander, är barnets bästa ett särskilt svårt begrepp, i och med att en målsättningsregel ska styra tvingande insatser, vilket kan skapa rättsosäkerhet på grund av den breda tolkningsgrad som finns i begreppet (ibid.:163). Tolkningen av vad som är barnets bästa förändras dessutom över tid och kan påverkas om omständigheterna kring barnet utvecklas (ibid.).

2.3 Tillämpningen av barnets bästa

Statens offentliga utredningar (SOU) utförde 2016 en utredning, även kallad

Barnrättighetsutredningen, för att kartlägga hur Barnkonventionen följs i rådande svensk lagstiftning, samt för att undersöka vilka för- och nackdelar som skulle komma till följd av att anta Barnkonventionen som en svensk lag. I kartläggningen framkommer det att rådande

lagstiftning i Sverige, inte alltid samstämmer med Barnkonventionens riktlinjer om att barnets bästa ska komma i främsta rummet (SOU 2016:19).

I Barnrättighetsutredningen uppges det gällande socialtjänsten, att de har en tendens att se till barnets behov framför dess bästa (SOU 2016:19:194). Efter att Sverige skrev under Barnkonventionen har förtydliganden gjorts i SoL och LVU att barnets bästa ska komma i främsta rummet i alla socialtjänstens beslut, men trots detta är det främst en behovsprövning som görs (ibid.). En anledning till varför socialtjänsten har ett större fokus på barnets behov tros vara att detta är vad som förespråkas i verktyget BBIC (ibid.), vilket används av nästintill alla Sveriges kommuner. Vad som är barnets bästa, menar Barnrättighetsutredningen, kan ofta implicit utrönas i bedömningarna av barnets behov, men uttrycks inte tydligt i utredningarna.

Tolkningen av vad som är barnets bästa ansågs också skilja sig mellan olika myndigheter, vilket kan ha en negativ påverkan på det aktuella barnet (SOU 2016:19:167). Att bedömningen av barnets bästa skiljer sig mellan myndigheter tros bero på skillnaderna i regelverk, myndighetens syfte och uppdrag, samt medarbetarnas kompetens (ibid.). Sammanfattningsvis framkommer det i kartläggningen att det finns brister i både rättstillämpningen av barnets bästa samt i handläggningen av ärenden där barn är aktuella. Inom samtliga områden görs bedömningar av vad som är barnets bästa indirekt, men dess inverkan i beslut redogörs sällan tydligt (ibid.). Barnrättsutredningen menar att genomslagskraften i artikel 3 är begränsad i Sveriges rättstillämpning, samt att barnets bästa i dagens myndighetsutövning mer ses som en del av bedömningen, snarare än det som ska styra den (SOU 2016:19:291).

2.3.1 Inkorporeringen av Barnkonventionen

Regeringens Proposition 2017/18:186 överensstämmer till stor del med det som Barnrättighetsutredningen har kommit fram till. I propositionen berörs de skäl som ligger till grund för regeringens bedömning att barnkonventionen ska inkorporeras i svensk lag. Regeringen hävdar att då Sverige har ratificerat barnkonventionen så har de en skyldighet att “vidta de åtgärder som krävs för att tillförsäkra barn de rättigheter som erkänns i konventionen (Prop. 2017/18:186:72)”. Det anses också vara ett led i att stärka barnets rätt inom svensk lagstiftning och rättstillämpning. Behovet av att inkorporera barnkonventionen, hävdas det i propositionen, skulle kunna innebära att barnets rätt stärks i praktisk tillämpning även på verksamhetsnivån (ibid.:74). Genom att knyta konventionen till lagstiftning innebär

att den inte endast kan uppfattas av myndigheter som en policy eller värdegrund att använda sig av (Prop. 2017/18:186).

I propositionen framgår det att Riksrevisionen ställde sig tveksam till om inkorporeringen av barnkonventionen egentligen kommer att göra någon skillnad i praktiken, då svensk lag redan till stor del överensstämmer med barnkonventionen (Prop. 2017/18:186:113). Enligt en bilaga med yttrande från Lagrådet är detta inte första gången det diskuterats att inkorporera Barnkonventionen, men det har tidigare avvisats på grund av att konventionen redan ansågs återspeglas i svensk lag (ibid:187). Varför det åter är aktuellt är på grund av de brister i rättstillämpningen som redovisats i Barnrättighetsutredningen (ibid.). Dock anser Lagrådet att det finns en rad problem som skulle kunna uppstå genom en inkorporering, främst eftersom hur Barnkonventionen är utformad hade det blivit svårt att direkt tillämpa den i konkreta enskilda fall. Det uppstår dessutom frågor kring om förhållandet mellan konventionen och andra redan existerande bestämmelser i andra lagar möjligtvis krockar, vilket kan skapa en ökad rättsosäkerhet (ibid.).

2.4 Barnets bästa i samverkan

2.4.1 Vilka har ansvar för barn som far illa i Sverige?

För att ge barn som far illa i Sverige förebyggande eller behandlande stöd så finns det ofta flera olika aktörer inblandade som alla har olika uppdrag i förhållande till barnen (Socialstyrelsen, 2013). Socialtjänsten är dock den myndighet som har det yttersta ansvaret att erbjuda hjälp och stöd för barn och unga som riskerar, eller redan befinner sig, i en utsatt situation (ibid.). Enligt Socialstyrelsen så kan socialtjänsten dessutom ge både råd och stöd för de som söker sig till öppna verksamheter eller använda sig av myndighetsutövning när det bedöms vara nödvändigt. För att säkerställa ett barns välmående krävs det av socialtjänsten både en god samverkan med andra enheter inom organisationen, samt med utomstående aktörer (ibid.).

Några av de aktörer som kan vara inblandade i samverkan kring barn som far illa är; förskolor, skolor, hälso- och sjukvård, polis, åklagare osv (Socialstyrelsen, 2013). Trots att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att förhindra att barn far illa, så har samtliga andra aktörer ett ansvar att uppmärksamma och stötta dessa barn i den utsträckning de har möjlighet

till (Socialstyrelsen, 2013). Utöver detta har samtliga vuxna som arbetar med barn skyldighet att anmäla till socialtjänsten om de befäror att ett barn far illa (ibid.).

2.4.2 Varför samverkan?

Samverkan innebär att “någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra (Josefsson, 2007:11)”. När det gäller samverkan kring barn och unga så innebär det i praktiken att olika yrkesgrupper tillför sina olika perspektiv och resurser med målet att bidra till en samlad insats för att främja en bättre situation för barnet (ibid.). Enligt Josefsson så kan samverkan ske på flera olika nivåer beroende på verksamheternas mål med och behov av samarbete. Det kan innebära allt från att man enbart utbyter information regelbundet till att det finns formella överenskommelser om hur det samordnade arbetet ska fungera (ibid.). De formella överenskommelserna kan vara både övergripande och individuellt anpassade efter särskilda ärenden, och kan dessutom innebära att olika aktörer tillför sin kunskap kring barnet samt att de bidrar med resurser i form av gemensamma insatser för barnet det gäller (ibid.). Detta då det i ärenden där barn far illa finns ett stort behov av samverkan, enligt Josefsson, eftersom att det är viktigt att undvika att dessa barn slussas mellan flera olika interna och externa verksamheter eller att de på något sätt ‘faller mellan stolarna’.

För att säkerställa att samverkan mellan olika organisationer kommer till stånd så finns det vissa lagstadgade krav på samverkan, exempelvis när det gäller barn som är utsatta för eller har bevittnat våld eller andra övergrepp mot eller av närstående (SOSFS 2014:4). Dessutom har alla myndigheter en skyldighet att samverka kring frågor som berör barn och unga som far illa enligt SoL 5 kap. 1a§. Det är dock Socialnämnden som har ett förstahandsansvar i att aktivt verka för att samverkan kommer till stånd enligt SoL 3 kap. 1§. Då det är viktigt att barn och deras familjer får rätt stöd och insatser i rätt tid utifrån barnets eller den unges behov, krävs det att flera myndigheter har ansvar över barnets välmående, då en tydligare helhetssyn av barnets situation uppstår (Socialstyrelsen, 2013). Det ska därför vara barnets behov som står i centrum och avgör vem som behöver samverkan samt hur den samverkan ska se ut (ibid.). Enligt Socialstyrelsen är detta även för att säkerställa att samhällets resurser används på ett så effektivt sätt som möjligt.

2.4.3 Förutsättningar för samverkan

För att åstadkomma en väl fungerande samverkan krävs det tydlig styrning och engagemang då detta möjliggör nödvändiga överenskommelser med andra organisationer (Josefsson, 2007). Det är också en förutsättning att det ska finnas tydlighet kring mål, målgrupp, yrkesroller, arbetsfördelning, begrepp och rutiner för att en samverkan ska fungera (ibid.). Enligt Socialstyrelsen (2013) så finns det tre grundläggande komponenter som är avgörande för en fungerande samverkan; styrning, struktur och samsyn. Ledningens uppgift i samverkanssituationer är att legitimera behovet av samverkan genom att formulera tydliga mål som genomsyrar alla ledningsnivåer (ibid.:26f). Behovet av tydlighet krävs på alla nivåer i samverkan, då samverkan utan tydliga mål, målgrupper, arbetsfördelning och rutiner, riskerar att falla mellan de berörda parterna (ibid.).

När det gäller samsyn så menar Socialstyrelsen (2013) att ett antal faktorer är bidragande. Det måste finnas en viss gemensam uppfattning av problemet samt vad arbetet innebär för de inblandade professionella (ibid.:28). Dessutom så kan det vara en fördel om aktörerna har en gemensam värdegrund eller utgångspunkt, som exempelvis barnkonventionen (ibid.). Socialstyrelsen menar även att gemensamma teoretiska utgångspunkter och begrepp kan vara grundläggande för kommunikationen mellan berörda aktörer. Alltså främjar det samverkan att olika aktörer har en samsyn kring vad deras samhällsuppdrag är, vart fokuset i arbetet ska ligga och att det är tydligt när samhället ska ingripa (ibid.). Josefsson (2007) talar om liknande viktiga faktorer i samverkan och menar att det är avgörande att medverkande aktörer har en uppfattning av varandras uppdrag, resurser och begränsningar för att kunna bygga upp ett förtroende till varandras synsätt eller perspektiv (ibid.).

2.4.4 Hinder för samverkan

Trots att många verksamheter anser det nödvändigt med samverkan så finns det enligt Josefsson (2007:30) en tendens att de utgår från egna behov snarare än barnets eller den unges behov av en samlad lösning. Josefsson förklarar hur hinder ofta uppstår utifrån olikheter mellan de samverkande aktörerna i förhållande till olika kunskaps- och förklaringsmodeller, regelverk samt organisatoriska förhållanden (ibid.:39f.). Enligt Socialstyrelsen (2013) kan otydlighet kring olika verksamheters uppdrag hämma samverkan, då det skapar svårigheter att bedöma vilken verksamhet som har ansvar för olika insatser. Olika verksamheter har olika uppdrag men för vissa är uppdragen mer tydligt beskrivna än för andra, Socialtjänstens

uppdrag är till exempel både lagstadgat och beskrivet i andra normerande dokument i form av bland annat riktlinjer (Socialstyrelsen, 2013).

Då många olika aktörer ofta är inblandade i barns liv, kan det vara svårt att få en överblick av barnets situation, varför det finns flera olika lagstöd kopplat till att upptäcka, utreda och undersöka barn som är i risk eller har behov av stöd (Socialstyrelsen, 2013). Det finns även skillnader i hur olika organisationer utreder eller diagnostiserar behov (ibid.). Då det ofta pågår flera olika parallella processer i samband med barn som har behov av stöd, så utvecklar olika instanser ofta olika individuella planer som trots samma syfte kan ha olika funktion (ibid.). Samverkan kan även, enligt Socialstyrelsen, ytterligare försvåras av den sekretess som omgärdar klienter.

2.4.5 Horisontell och vertikal samverkan

Enligt Axelsson och Axelsson (2013) krävs det att både professionella och organisatoriska gränser överskrids om en vill få en fungerande samverkan inom välfärdssystemet (ibid.). Ett begrepp som kopplas till samverkan är integration, vilket kan åstadkommas antingen vertikalt eller horisontellt (ibid.: 18). *Vertikal integrering* innebär att samverkan styrs och bestäms hierarkiskt uppifrån och ned i en organisation, medan samverkan som uppstår genom hjälp av frivilliga informella nätverk mellan olika aktörer är en *horisontell* form av integrering (ibid.). Samverkan, menar Axelsson och Axelsson, utmärks av att det ingår en hög grad av både vertikal och horisontell integrering, men att det även kan finnas olika former av samverkan beroende på i vilken kombination integrering sker.

3. Kunskapsläget

I kunskapsläget kommer vi att redogöra för Lina Ponnerts och Susanna Johanssons forskning kring interorganisatorisk samverkan i organisationer som arbetar med barn, där barnets bästa är en viktig grundprincip. Vi fann dessa forskare med hjälp av vår handledare samt genom sökmotorerna Ebscohost och LUBsearch, med sökorden: barnets bästa, samverkan, the best interest of the child, institutionella logiker, social services och interorganisatorisk samverkan.

3.1 Johansson om samverkan och institutionella logiker

Susanna Johansson (2011b) har bedrivit forskning om samverkan mellan olika myndigheter i så kallade 'Barnahus', vilket är en form av interorganisatorisk samverkan där socialtjänst, hälso- och sjukvård samt polis och åklagarmyndigheten försöker samordna utredningar av misstänkta brott mot barn i en barnanpassad miljö (ibid.). Det övergripande målet enligt Johansson (2011a) var att utreda om och i så fall hur barns rättigheter hade stärkts av samverkan i Barnahus. Fokuset i Johanssons forskning var samverkansprocessen mellan de olika myndigheterna, vilket enligt oss ett bra exempel på de motsättningar som kan uppstå mellan samverkande aktörer.

Interorganisatorisk samverkan, enligt Johansson (2011a), har ofta normativt behandlats av tidigare forskning då det karaktäriseras som något enbart gott och eftersträvansvärt trots flera påvisade problem som kan uppstå i den konkreta samverkanssituationen. Hon menar att interorganisatorisk samverkan egentligen utgör en rationaliserad myt, något som kommer att beröras mer i detalj i teoridelen. I förhållande till samverkansaktörer inom Barnahus så diskuterar Johansson främst hur organisationer i samverkan konfronteras av flera motstridiga institutionella logiker. I Barnahus anses samverkansaktörerna tillhöra ett gemensamt institutionellt fält som Johansson benämner *barnskyddsfältet* (2011a:119). Utöver den institutionsövergripande logiken, eller meta-logik som Johansson benämner det, så är dessa samverkansaktörerna också representanter för egna skilda organisatoriska fält (ibid.). Varje samverkansaktör handlar utifrån egna enskilda, och ibland, konkurrerande institutionella logiker inom ramen för den konkreta samverkanssituationen.

Barnets bästa menar Johansson (2011a) är ett institutionsövergripande logik. Dessa institutionsövergripande logiker tolkas utifrån de komplexa intresseavvägningar som görs bland de olika samverkansaktörerna, vilket också innebär att det kan uppstå skilda tolkningar

emellan dessa aktörer (ibid.:146). När olika institutionella logiker möts så sker det, enligt Johansson, förhandlingar. Dessa förhandlingar kan handla om allt ifrån hur problemet eller målgruppen definieras, till vilka roller som ska intas. Johansson hävdar att varje samverkansaktör bär med sig en institutionell logik i form av idéer, regler, normer och resurser och det är dessa aspekter som används i förhandling med andra aktörer. Dessa förhandlingar leder till “reproducering, transformering och/eller producering av institutionella mönster och logiker (Johansson, 2011a:148).” Vidare så är det, enligt Johansson, de olika strukturella eller aktörsnära maktaspekterna som avgör vilken logik som får tolkningsföreträde, och därigenom har makten att förändra andra samverkande logiker.

Johansson (2011b:43f) hävdar att det uppstår ett spänningsfält mellan de två motstridiga institutionella logiker som möts genom samverkan i Barnahus; en normrationellt straffrättslig logik präglad av formell rättvisa och en mer målrational socialrätt som präglas av en behandlingslogik. Johansson beskriver att institutionella logiker “består av tolkningsscheman och logiker för handlande associerade med skilda kontrollstrukturer och beslutfattningssystem (ibid.:45).”

3.2 Ponnert om rättslig logik och omsorgslogik

Lina Ponnert (2015) har försökt utveckla en teoretisk modell för att förstå tolkningsdilemman kring barnets bästa. Hon menar att begreppet barnets bästa är något som ofta problematiseras då det är ett rättsligt ospecificerat begrepp och ofta förväxlas med barnets rätt, vilket är ett juridiskt begrepp snarare än ett psykologiskt (ibid.: 145). Två av de logiker som ofta ställs emot varandra, enligt Ponnert, är den rättsliga logiken och omsorgslogiken (ibid.). Den rättsliga logiken innebär ett fokus på bedömningen av tidigare händelser där en tillämpar centrala normer, eller i andra ord lagar, och kallas normrationalitet (ibid.). Omsorgslogiken är, i motsättning till den rättsliga logiken styrd av målrationalitet, där fokus ligger på förmodade framtida konsekvenser (ibid.:46).

Rättsligt hävdar Ponnert (2015:48) att tolkningen av barnets bästa är låst vid generella presumtioner om vad som tycks vara bäst för barnet, medan en målrational handling snarare skulle individanpassas efter barnets unika situation. Rättsligt så blir det alltså en omtolkning av vad som egentligen är barnets rätt till vad barnet behöver, vilket i praktiken innebär att de formella rättigheterna såsom rätt till familj/föräldrar kan hindra barn från att få deras mer specifika rättigheter tillgodosedda (ibid.:51f). Inom socialtjänstens arbete, påpekar Ponnert, att detta har lett till att samarbete med föräldrarna betraktas som ett säkrare sätt att skydda ett

barn än tvångsvård. Hon menar att den här presumtionen innebär att det är ett vuxenperspektiv om vad barn behöver som styr beslutsfattande i ärenden där barn far illa och därigenom riskerar en att barns skyddsbehov och egen vilja kommer i skymundan (ibid.).

4. Teori

Utifrån vår insamlade empiri har vi valt att utgå från nyinstitutionell organisationsteori och Lipskys teori om gräsrotsbyråkratier i vår analys. Då vi är intresserade av hur tolkningen av barnets bästa påverkar samverkan mellan olika aktörer så blev nyinstitutionell organisationsteori intressant särskilt i samspelet mellan organisationer och deras omgivning. Det är även intressant hur redan existerande institutionella logiker kan påverka tolkningen av barnets bästa inom olika människobehandlande organisationer. Lipskys teori är dessutom relevant för att förklara hur professionella förhåller sig till komplexiteten i deras bedömningar på den individuella nivån och eventuella svårigheter som kan uppstå i mötet med organisationen.

4.1 Lipskys teori om 'gräsrotsbyråkrater'

Michael Lipsky skrev 1980 en teori om vad han kallar 'street-level-bureaucracy', vilket på svenska vanligtvis översätts till 'gräsrotsbyråkrater'. På senare år har han även använt begreppet frontlinjebyråkrat (frontline workers) som ett alternativ till gräsrotsbyråkrat (Lipsky, 2010), vi har dock valt att använda det äldre begreppet i vår studie. En gräsrotsbyråkrat är enligt Lipsky en offentligt anställd tjänsteman som i sitt dagliga arbete har en direktkontakt med medborgare och därmed har en stor handlingsfrihet när det gäller utförandet av sina arbetsuppgifter (Lipsky, 2010:3). Exempel på gräsrotsbyråkrater är lärare, poliser och socialsekreterare.

Roine Johansson (2007) har utvecklat Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater, och riktar en viss kritik mot Lipskys definition av begreppet. Johansson uppger dessutom att han själv är mer intresserad av att undersöka de begränsningar som gräsrotsbyråkraters arbete präglas av inom organisationen, än av de friheter som finns i arbetet. Johansson tolkar det Lipsky skriver om att en gräsrotsbyråkrat arbetar i direktkontakt med sina klienter, som att de arbetar 'ansikte mot ansikte'. Johansson menar dock att den kontakt som sker mellan gräsrotsbyråkraten och klienten kan variera mellan traditionella möten till telefon- och mailkontakt (ibid.:42). Det som enligt Johansson istället är avgörande, är att gräsrotsbyråkrater behandlar sina klienter som enskilda fall. Han menar dessutom att Lipsky hävdar att alla som inom ramen för myndighetsutövning tar beslut är gräsrotsbyråkrater. Johansson själv vill mena på att enbart de som har utrymme att göra egna bedömningar, att utforma sitt arbete samt har möjlighet att

själv omformulera klientens krav och syn på deras problematik går att erkänna som gräsrotsbyråkrater.

Lipsky (2010:14) talar om att gräsrotsbyråkrater har en stor handlingsfrihet i sitt arbete, vilket uppkommer i deras organisationers vaga och ibland motsägelsefulla, lagar och mål. Då gräsrotsbyråkrater ofta arbetar med ärenden som är mycket komplexa och unika så är det svårt att skapa lagstiftningar och riktlinjer som förutbestämmer vad som är det bästa beslutet i samtliga ärenden (ibid.:15). Detta kräver anställda med kompetens att själva ta beslut av hur varje enskilt ärende bäst bör handläggas. Handlingsfrihet, benämner Lipsky, som 'professional discretion', vilket kan översättas till diskretionär maktutövning. Ett vanligare begrepp som används i detta sammanhang är handlingsutrymme, vilket vi har valt att använda oss av i vår studie.

4.1.1 Gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme

Evans och Harris (2004) uppger i en artikel att det handlingsutrymme som Lipsky förespråkar, under årens gång, felaktigt, har påståtts minskats. Evans och Harris diskuterar att denna myt har uppstått till följd av ökade regleringar och kontroller som har införts inom gräsrotsbyråkratier. De menar istället att det finns handlingsutrymme, men att det inte alltid är direkt synligt, utan att det exempelvis kan vara dolt i gräsrotsbyråkratens dagliga rutiner (ibid.:882). De menar även att handlingsutrymme uppstår i de luckor som skapas mellan organisationens rutiner och regler. Att ha många och tydliga lagar behöver inte vara något som begränsar byråkraten, utan kan även skapa krockar vilka i sin tur kräver handlingsutrymme för att tolka dem (ibid.:882f). Det skapar även möjligheter att välja bland olika lagar, utifrån vad som för närvarande är mest lämpligt, och hur noggrant en väljer att följa sagda regel eller lag är även det till viss del upp till gräsrotsbyråkraten själv (ibid.:885). Att det finns utrymme för gräsrotsbyråkrater att kunna påverka sina arbetsuppgifter menar de alltså inte begränsas av organisationens strukturer, utan främjar dem, eftersom att det är de som omsätter organisationens regler och riktlinjer till praktiken (ibid.:876). Dessa individuella tolkningar blir alltså nödvändiga för att arbetet över huvud taget ska kunna utföras.

Evans och Harris (2007) diskuterar vidare att de arbetsförhållanden som finns för gräsrotsbyråkrater kräver en avgörande del handlingsutrymme. De menar, likt Lipsky, att de ärenden som det i dessa yrken arbetas med, är för komplexa för att kunna styras från en högre nivå (ibid.:885). Det är enbart gräsrotsbyråkraten, som i sin relation med klienten har de bästa

förutsättningarna att kunna ta välgrundade beslut för klienten (Evans & Harris, 2007:178). Då gräsrotsbyråkraters arbete dessutom är mycket svårt att både övervaka och mäta kommer det alltid att finnas handlingsutrymme (ibid.:877). Gräsrotsbyråkrater behandlar även människor, vilka är mycket mer komplexa än exempelvis varor, varför, enligt Evans och Harris, det inte är möjligt att utveckla generella lagar som är tillämpningsbara i alla situationer (ibid.:855). Det tas även upp, precis som Lipsky argumenterar, att gräsrotsbyråkraters arbete är moraliserande (alltså skapar och upprätthåller normer), varför deras handlingar retroaktivt styrks.

Gräsrotsbyråkratens handlingsutrymme innebär att bedömningen av vilket beslut som är det bästa kan variera mellan kollegor, men även högre upp i organisationen så som mellan chefer på olika nivåer (ibid.). Johansson (2007:44f) förklarar att en gräsrotsbyråkrat i sitt arbete är beroende av både klienterna och organisationen. Att gräsrotsbyråkraterna är de som har förstahandskontakten med klienterna, samt känner till vilka resurser organisationen har till förfogande, skapar dessutom en maktposition både mellan gräsrotsbyråkraten och klienten, men även gentemot resten av organisationen (ibid.:45).

4.2 Nyinstitutionell organisationsteori

Nyinstitutionalism är en utveckling av organisationsteori som främst intresserar sig för samspelet mellan organisationer och deras omgivning. John Meyer och Brian Rowan (1977) förklarar det irrationella i rationellt organiserade institutioner. Genom begreppet *rationaliserade myter* beskriver de hur institutionaliserade normer formar både hur en organisation ser ut och hur de beter sig (ibid.:347f.). Det är yttre statliga eller kulturella normer som anger hur en organisation ska bedrivas även om detta inte nödvändigtvis är bäst för organisationen (ibid.). Meyer och Rowan menar att det finns en lös koppling mellan struktur i en organisation och dess dagliga handlande. Inom institutioner tas strukturen för givet då den enbart är en anpassning till omgivningens krav och egentligen inte har påvisats effektivisera organisationen i sig (ibid.:356f.). Det blir därigenom enligt Claes Levin (2013:27) främst organisationens förmåga att bemöta omgivningens krav och förväntningar som legitimerar den bland andra samhällsinstitutioner. Krav som ställs på en organisation både från omgivningen och inom organisationen själv kan vara motstridiga samt komma i konflikt med organisationens kärnverksamhet (ibid.:28).

Genom att använda sig av ett nyinstitutionellt perspektiv hävdar Claes Levin (2013) att människobehandlande organisationer, såsom socialtjänsten, inte enbart är organisationer utan även sociala institutioner. Detta då de både är formade och beroende av institutionella regler för deras legitimitet och överlevnad. Institutioner “är sociala mönster, upprepade handlingar, som reproduceras generation efter generation genom ett tänkande och handlande som tas för givet av de som agerar i organisationens namn (Levin, 2013:37)”. För att kunna behålla sin legitimitet tvingas därför människobehandlande organisationer att framstå som rationella, effektiva och trovärdiga (ibid.:41). Detta menar Levin är för att påvisa att de upprätthåller samhällets och statens ofta motstridiga och växlande politisk-moraliska förväntningar. Levin förklarar att detta resulterar i att den enskilda medarbetaren mer eller mindre omedvetet styrs av en särskild logik eller institutionell referensram i förhållande till hur de handlar i sitt arbete (ibid.:35). Dessa skilda logiker benämns ofta institutionella logiker.

4.2.1 Institutionella logiker

En institutionell logik är “en kollektivt skapad och historiskt etablerad föreställning (Linde, 2013:112),” eller referensram för vad en organisation bör göra. Det är ett sätt för individer och organisationer att skapa mening i och att organisera det dagliga arbetet (Thornton, Ocasio & Lounsbury, 2012). Det finns flera exempel av institutionella logiker i samhället såsom familjen, religionen, staten, marknaden, professioner osv., men varje logik har en unik uppsättning av organiserande principer, praxis och symboler som påverkar organisationens beteende (ibid.). Varje organisation inom ett organisatoriskt fält har dessutom en egen institutionell logik (Svensson, 2013). Detta innebär dock inte att organisationer är isolerade från varandra, tvärtom så har organisationer möjlighet att ta del av och ta till sig av andra institutionella logiker i sin omgivning (Linde, 2013:112). En organisation kan därför inrymma flera konkurrerande logiker samtidigt, vilket kan medföra en viss osäkerhet och ibland även motsättningar i förhållande till vilken logik man ska använda sig av i praktiken (ibid.) Institutionella logiker kan dessutom utvecklas på flera olika samhällliga nivåer och anger därför ett unikt ramverk för att analysera samverkan både mellan och inom organisationer (ibid.:113).

5. Metod och metodologiska överväganden

5.1 Val av metod

I den här studien har vi valt att använda oss av en kvalitativ ansats. Det kan finnas många olika anledningar till varför en väljer att använda sig av en viss metod, men enligt Göran Ahrne och Peter Svensson (2015:14) är val av metod ofta avhängigt vilka forskningsfrågor en vill få svar på. Ahrne och Svensson konstaterar att det som främst skiljer kvalitativ och kvantitativ forskning åt är just vilket arbetssätt en väljer för att samla in och analysera empirin samt vad forskarens roll blir i det hela (ibid.). Skillnaden ligger i det praktiska, de olika metoderna är helt enkelt bra till olika saker. De menar att det en ofta vill komma åt inom kvalitativ forskning är tankar, känslor, upplevelser, beslutsfattande, intentioner osv. vilket är svårt att mäta med hjälp av statistiska verktyg (ibid.).

Bryman (2011) påstår däremot att valet av metod är ofta också kopplat till forskarens egen vetenskapsteoretiska inställning och uppfattning om hur den sociala verkligheten ska studeras. I den här studien har vi valt att utgå från det som Bryman benämner *tolkningsperspektiv* (ibid.:32ff.). Detta vetenskapsteoretiska perspektiv inrymmer flera olika tanketraditioner såsom Webers *Verstehen*, fenomenologi, hermeneutik och symbolisk interaktionism. Det som enligt Bryman är gemensamt mellan dessa olika vetenskapliga perspektiv är uppfattningen om att samhällsvetenskapens främsta studieobjekt är människor och deras institutioner (ibid.). När forskare intar en tolkande inställning så blir det främst hur en social grupp tolkar sin omgivning som blir intressant (ibid.). Forskarens roll blir därefter att försöka förstå andra människors tolkningar utifrån en samhällsvetenskaplig referensram (ibid.). Detta innebär att hur en som forskare väljer att beskriva den sociala verkligheten eller vad en väljer att presentera utgör endast en sanning av flera (ibid.). Baserad på ovanstående så ansåg vi att valet av en kvalitativ metod bäst skulle kunna uppfylla vårt syfte av att undersöka socialsekreterares tolkning och förståelse av barnets bästa.

5.2 Kvalitativa intervjuer

Vår studie syftar på att undersöka hur socialsekreterare talar om vad som påverkar deras och andra organisationers tolkning av barnets bästa, samt om de anser att detta påverkar samverkan dem emellan. För att samla in vår empiri valde vi att använda oss av semistrukturerade kvalitativa intervjuer. Intervjuer är en forskningsmetod som ofta används

för att samla in flera personers reflektioner kring hur de gör i praktiken och vilka upplevelser samt erfarenheter de har av en viss fråga, fenomen eller ämne på ett relativt kort tid (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015:35). Utifrån intervjupersonernas svar så kan en därefter skapa sig en förståelse för de rådande sociala förhållande inom en viss social miljö och kontext (ibid.). Detta kan dock även anses vara en nackdel med kvalitativa intervjuer då en får en relativt begränsad bild av det fenomenet man vill studera eftersom det är enskilda individer som intervjuas om deras egna uppfattningar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Det rekommenderas därför ofta att kvalitativa intervjuer kompletteras med någon annan metod, såsom observationer (ibid.). Dock på grund av tids- och resursbegränsningar var detta inte möjligt i vår studie.

Vi har inspirerats av ett interaktionistisk synsätt gällande intervjuprocessen till vår studie. I kvantitativ forskning så är det ofta forskarens egna intresse eller uppfattning som styr undersökningen medan i kvalitativ forskning så är det deltagaren som är utgångspunkten (Bryman, 2011:39ff). Interaktionism innebär att forskaren är intresserad av att från ett utifrånperspektiv ta reda på den tolkningsprocessen som sker i deltagarnas konstruktion av sina handlingar (ibid.:34) Detta innebär i princip att en som forskare tolkar andras tolkningar. Bryman beskriver semistrukturerade intervjuer som en metod där forskaren utgår från vissa specifika frågor eller teman men tillåter intervjupersonen friheten att utforma sina svar (ibid:415f). Han påpekar att denna metod, till skillnad från strukturerade intervjuer, innebär en större frihet för den som utför intervjun att avvika från intervjuguiden och ställa nya frågor utifrån det som intervjupersonen upplever är viktigt (ibid.). Intervjuprocessen blir därför mer flexibel än under strukturerade intervjuer, men innebär också att det bibehålls en viss struktur så en inte riskerar att få oanvändbar empiri utifrån syftet, vilket kan ske i ostrukturerade intervjuer.

I förberedelsen inför datainsamling utformades en intervjuguide (bilaga 1), något som användes under samtliga intervjuer. Av Bryman (2011:258f) rekommenderas det att man även genomför en pilotintervju för att se hur väl intervjufrågorna fungerar. Vi valde därför att utföra en pilotintervju med en aktivt verksam barnutredare, för att kunna testa våra intervjufrågor och få feedback. Då den som deltog i pilotintervjun var någon som vi kände sedan tidigare fick vi reflektera kring hur vi därefter skulle förhålla oss i intervjuer där det inte redan fanns en relation. I förhållande till frågorna så framkom det under pilotintervjun att

begreppet 'barn som far illa' kunde upplevas begränsande och därför valde vi att endast använda begreppet 'barn och unga'. Pilotintervjun användes endast i syftet att testa vår intervjuguide och förbereda oss inför intervjusituationen. Det insamlade materialet utgör därför inte en del av vår empiri. Frågeställningarna i intervjuguiden utgår från två olika temaområden; socialsekreterares syn på hur barnets bästa tolkas inom organisationen, samt socialsekreterares syn på hur tolkningen av barnets bästa påverkar samverkan med yttre organisationer. Då vi valde en semistrukturerad intervjuform så förändrades intervjuguiden under studiens gång då nya frågor lades till utifrån det som deltagarna valde att dela med sig av.

5.3 Urvalsprocess

I vår studie har vi valt att använda oss av ett målinriktat urval. Enligt Bryman (2011) så innebär detta att urvalet görs utifrån att forskaren försöker få tag på deltagare som är relevanta för studiens forskningsfrågor. Utifrån vårt syfte valde vi att nå ut till olika socialtjänstkontor och deras medarbetare efter potentiella intervjudeltagare. Vi valde dessutom att geografiskt avgränsa studien till kommuner i Skåne. I Skåne län så finns det totalt 33 kommuner varav alla har en eller flera avdelningar som arbetar med frågor rörande barn och unga, särskilt kring barn som far illa. Av dessa försökte vi få deltagare från flera olika kommuner för att undvika risken att våra resultat enbart skulle bero på en viss arbetskultur eller klimat. Om vi bara hade valt att intervjua en kommun hade en inte kunnat vara säker på att resultatet inte enbart handlade om något speciellt inom den kommunen (Svensson & Ahrne, 2015).

I början av studien var vi främst fokuserade på att intervjua barnsekreterare eller barnavårdsutredare vilket förändrades under studiens gång då vi valde att bredda oss till andra yrkesgrupper, såsom familjehemssekreterare och konsulter. Detta för att vi insåg hur svårt det egentligen var att få tag på deltagare samt att dessa grupper också jobbar med och gör bedömningar enligt principen om barnets bästa. Vi valde i det första skedet att försöka skapa kontakt genom att skicka ut ett allmänt informationsbrev till tio kommuner i Skåne (bilaga 2). Från dessa fick vi kontakt med en person som var intresserad av att delta i studien. Därefter skickade vi ut infobrev till ytterligare tjugo kommuner, varpå vi fick svar från två intresserade deltagare.

Då vi efter ett tag insåg att det skulle bli svårt att enbart få tag i deltagare genom mail valde vi att utforska andra möjligheter. Ett sådant försök var att nå ut till potentiella deltagare genom Facebook. Vi valde att lägga upp en förfrågan för deltagare i en Facebook-grupp vid namn *Socionom*, som riktar sig främst till yrkesverksamma socionomer och fungerar som ett slags forum för att diskutera frågor som rör socialt arbete. Det var genom den här gruppen som vi kom i kontakt med våra tre sista deltagare. Vi avvaktade med att ta telefonkontakt med enhetschefer från de kommuner vi kontaktat, då vi först ville ge dem en chans att återkomma till oss. Då vi sedan uppnådde vår önskade kvot om sex stycken deltagare, blev det aldrig så att vi tog telefonkontakt med någon kommun.

De deltagare som vi till sist hade med i studien representerade alla en kommun var, förutom den som arbetar som konsult och därmed arbetar växlande mellan ett flertal skånska kommuner. Enligt den kommungruppsindelning Sveriges Kommuner och Landsting gjort 2017, representerar våra deltagare en storstad (minst 200'000 invånare), en större stad (minst 50'000 invånare), en mindre stad (minst 15'000 invånare), samt två landsbygdskommuner (mindre än 15'000 invånare).

5.4 Genomförande av intervjuer

När vi fick kontakt med en deltagare skickades det ut en förenklad version av de frågor som vi skulle ställa under intervjun. Tanken med detta var att ge våra deltagare en möjlighet att reflektera kring frågorna innan den aktuella intervjun. Vi reflekterade dock inte över att detta skulle kunna vara problematiskt då våra intervjupersoner eventuellt skulle ha hunnit tala med sina kollegor eller chefer inför intervjutillfället. Det medförde en risk att samtalet inte blev naturligt och att svaren kunde ha blivit annorlunda ifall vi inte hade skickat ut frågorna. I efterhand har vi insett att det enbart skulle ha varit tillräckligt att beskriva vårt syfte i infobrevet eller att vi åtminstone uppmanat deltagarna att inte diskutera frågorna med någon annan. Dessutom så har det i efterhand påpekats att vi inte informerade våra deltagare om deras rättigheter i det initiala infobrevet vilket vi kommer att diskutera vidare i forskningsetiska överväganden.

En redogörelse för intervjuns upplägg och de olika etiska aspekterna presenterades inför varje intervjutillfälle och under samtliga intervjuer användes diktafon efter att muntligt samtycke från deltagare hade efterfrågats. Intervjuerna tog ungefär 25–50 min och fem av dessa

genomfördes vid respektive arbetsplats medan en intervju ägde rum på café. Då vi var två intervjuare gjorde vi också ett medvetet val om att båda skulle delta vid samtliga intervjuer men att dela på ansvaret för att leda intervjuerna. Detta kan bli viktigt för att under analysfasen kunna säkerställa jämförbarheten bland de olika intervjuerna genom att frågorna inte blir för annorlunda från varandra (Bryman, 2011).

Vi intervjuade under vår studie sex stycken deltagare, vilka vi har gett fiktiva namn. Våra deltagare bestod av;

- Malin, barnutredare (1 ½ års erfarenhet)
- Henrik, barnutredare (18 års erfarenhet)
- Lisa, barnutredare (20 års erfarenhet)
- Pi, konsult (8 års erfarenhet av socialt arbete med barn och unga)
- Ingrid, familjehemssekreterare (2 års erfarenhet)
- Sara, socialsekreterare på mottagningsenhet (5 års erfarenhet)

5.5 Bearbetning och analys

Transkriberingen av intervjuerna skedde omgående efter att de hade genomförts och gjordes av den som hade hållit i intervjun. Därefter fick den andra uppsatsförfattaren uppdraget att lyssna igenom inspelningen en gång till för att säkerställa att transkriberingen hade skrivits så korrekt som möjligt. En transkriberingsguide användes i transkriberingen av samtliga intervjuer för att underlätta läsningen i analysfasen samt få med pauser, suckar, skratt, ohörbart tal, betoning eller avbrutit tal. Alla intervjupersonerna fick ett fiktivt namn för att säkerställa deras anonymitet och blev IP under transkriberingen medan vi betecknades I1 och I2.

Under studiens gång valde vi att vänta med att analysera vår empiri tills samtliga intervjuer hade genomförts och transkriberats. Detta gjordes för att vi ville få en översiktsbild av den insamlade empirin och inte börja dra slutsatser eller riskera att utesluta alternativa resonemang för tidigt. Under kodningen inspirerades vi av *grounded theory*, vilken har som utgångspunkt att ha en närhet till materialet och att en sorterar sin empiri efter innehåll istället för ett teoretiskt ramverk (Ahrne & Svensson, 2015:13). Därför påbörjades kodningen av materialet genom att läsa materialet i dess helhet och göra en *initial* eller *öppen kodning* (Rennstam & Wästerfors, 2015:224). Initial och öppen kodning innebär att man som forskare

i början av kodningen försöker kommentera materialet så spontant som möjligt för att därefter börja en mer selektiv fokuserad kodning när uppgifter började återkomma (Rennstam & Wästerfors, 2015).

Vi valde därefter att dela upp empirin i två större områden; *barnets bästa inom socialtjänsten* och *barnets bästa i samverkan med andra organisationer* med flera underteman vi fann intressanta. Utifrån grounded theory så valde vi sedan att applicera teorin efter att kodningen var gjord för att underbygga resultaten och försöka undvika att val av teori påverkade kodning i tidigare skede. Utifrån vår empiri har vi valt att dela upp våra resultat på två olika nivåer; *individnivån och organisationsnivån*. Organisationsnivån har därefter delats upp mellan resultat som dels rör socialtjänsten som organisation och dels deras samverkan med andra aktörer. Efter kategoriseringen sammanfattade vi våra resultat under dessa kategorier och deras tillhörande rubriker; *individuella faktorer som påverkar socialsekreterarens tolkning av barnets bästa, organisationens påverkan på tolkningen av barnets bästa* och *socialsekreterares syn på barnets bästa i interorganisatorisk samverkan*. Det som därefter var kvar att göra var som Rennstam och Wästerfors diskuterar att 'arbeta baklänges' och hitta citat som kunde användas för att underbygga de slutsatser vi hade kommit fram till (2015:225).

5.5.1 Förförståelse

Enligt Rennstam och Wästerfors (2015) så är det viktigt när en genomför en studie, att vara medveten om sin förförståelse. Detta då de teorier och livserfarenheter en är bekant med sen tidigare kan påverka de val en gör under forskningsprocessen (ibid.:227). Det behöver dock inte vara en nackdel, förutsatt att en vet om hur en påverkas av sin förförståelse och medvetet använder dessa erfarenheter för att exempelvis söka nya passande teorier och tolkningar (ibid.).

Vad gäller vår förförståelse påverkas vi främst av de teorier som vi tidigare arbetat med under utbildningen. Både Lipskys teori, samt nyinstitutionell teori har vi någorlunda nyligen arbetat med i skolan, varför vi medvetet valde dessa. Dock så diskuterade vi alternativa teorier med vår handledare, för att kunna se om lämpligare teorier fanns till hands. Emma har även en viss förförståelse för arbetet inom socialtjänsten med barn och unga som far illa, då hon dels haft sin praktik inom detta område, och då hon nu är deltidsanställd. Detta har inneburit att

diskussioner har fått tas angående om saker Emma uppfattat är dem samma som Kim, då eventuellt Emmas förståelse och erfarenhet kan påverka hennes tolkningar av respondenternas svar.

5.6 Metodens tillförlitlighet

Enligt Bryman (2011) så är det vanligt förekommande att bedöma en studies tillförlitlighet utifrån de fyra kriterierna: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och dess möjlighet att styrka och konfirmera. Dessa anses utav Bryman vara en mer passande metod för att säkerställa en kvalitativ studies tillförlitlighet framför begreppen validitet och reliabilitet som är vanligare att använda sig av inom kvantitativ forskning (ibid.).

5.6.1 Trovärdighet

Trovärdighet, menar Bryman (2011:354f.), är huruvida resultatet av studien faktiskt går att uppleva som trovärdig utav andra. Då mycket kvalitativ forskning inte utgår ifrån att det finns en enda sanning, utan snarare flera olika representationer av sanningen, så upplevs trovärdighet därför vara ett passande sätt att avgöra om resultatet kan accepteras som en sanning av läsarna (ibid.). För att skapa trovärdighet i en studie bör en säkerställa att studien genomförs regelrätt. Detta har vi försökt säkerställa genom att ha spelat in intervjuerna vilket i motsats till anteckningar skapar färre tolkningsfel. Vi har dessutom under intervjuerna sammanfattat det som har sagts genom att till exempelvis fråga 'har vi uppfattat det rätt om...?', vilket har gett deltagarna tillfälle att korrigera oss.

Angående intervjun som utfördes på ett café, så finns det risker med att hålla en intervju på en offentlig plats. Detta beror på att intervjupersonens svar kan påverkas utifrån medvetenhet att andra kan höra dess svar. Anledningen till varför vi höll intervjun på ett café var att intervjupersonen arbetar som konsult och inte har en fast arbetsplats, samt att det var hennes eget val. Vi hade dessutom ingen plats att erbjuda för intervjun, och vi ville inte ta upp för mycket av intervjupersonens tid. Om miljön påverkade intervjupersonens svar, går inte att veta, men vi upplevde inte att intervjupersonen kände sig begränsad att uttrycka sig fritt kring det vi frågade. Ljudkvalitén av inspelningen från intervjun blev av tillräckligt god kvalitet för att kunna transkriberas ordagrant. Vi förde även minnesanteckningar om det i efterhand skulle visa sig att ljudinspelningen inte var användbar, vilket inte blev fallet.

5.6.2 Överförbarhet

Överförbarhet innebär att det resultat en fått från sin studie är överförbart till andra kontexter, och att det därmed kan förklara situationer som studien inte bygger på (Bryman, 2011:355). Detta kan upplevas vara något som går emot det kvalitativa tankesättet, då det talar för en bred informationsinsamling snarare än en djup (ibid.). Dock så menar Bryman att detta kan uppnås genom att vara mycket detaljrik i sitt resultat, och att på det viset skapar en möjlighet för andra att undersöka huruvida det fenomen en undersöker även finns i andra sammanhang. Som vi nämnde i våra metodologiska överväganden, är det dessutom svårt att skapa en generaliserbar bild från kvalitativa intervjuer då vi undersöker enskilda deltagares uppfattningar (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2015). Det som uppkommer under samtalsgången behöver inte givetvis stämma in på vad andra tycker eller tänker och det blir därigenom svårt att generalisera resultaten från kvalitativ forskning till en större population (ibid.:215). Dessutom är inte målet med vår undersökning att generalisera vår data utan snarare att få en djupare förståelse för hur barnets bästa tolkas i praktiken och om detta anses påverka samverkan i ärende kring barn som far illa. Trots utrymmesbrist i vår uppsats, så har vi försökt skapa en så detaljrik och tydlig bild av vår empiri, genom att till största del använda oss av citat från intervjuerna i vår analys.

5.6.3 Pålitlighet

En studies pålitlighet menar Bryman (2011:355) är den kvalitativa motsvarigheten till den kvantitativa forskningens reliabilitet. Pålitligheten kan säkerställas genom att skapa en mycket transparent forskningsprocess, där samtliga steg under studien redovisas tydligt (ibid.). I vår studie har vi försökt att hålla transparensen så pass hög som möjligt, trots det begränsade utrymmet. Detta främst genom att vi i metodkapitlet utförligt redogör för vårt tillvägagångssätt och övriga byggstenar som uppsatsen består av. Resultatet av detta är synligt i de metodologiska övervägandena, samt mellan resultatet och bilagorna. Under vår studie har vi även under samtliga delar av processen tagit hjälp utav vår handledare för att säkerställa att allt görs på ett pålitligt vis.

5.6.4 Möjlighet att styrka och konfirmera

Om det sista kriteriet, studiens möjlighet att styrka och konfirmera, så skriver Bryman (2011:355f) att forskaren ska kunna säkerställa att den inte agerat utifrån en egen agenda som kan ha påverkat resultatet. Resultaten i studien ska, enligt Bryman, i en så stor utsträckning som möjligt, vara objektiva och alltså inte påverkas av vem som utför studien (ibid.). Då en

ständigt påverkas av tidigare erfarenheter, kunskaper, åsikter och liknande så går det inte att vara objektiv i utförandet av en studie. Dock har vi granskat vår tolkning av resultatet för att försöka förhindra allt för subjektiva tolkningar av empirin. Vi anser att vi genom att aktivt arbeta med medvetenhet av våra brister till stor del ökat vår möjlighet att styrka och konfirmera vårt resultat.

5.7 Forskningsetiska överväganden

När en uppskattar en studies etiska försvarbarhet så finns det många saker en kan utgå ifrån, men de mest grundläggande när det handlar om kvalitativa intervjuer är främst hur studien påverkar dess deltagare. För att göra detta utgår en ifrån Vetenskapsrådets kodex; *informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet innebär att deltagaren ska vara medveten om vad studiens syfte är, samt att deras deltagande är frivilligt och att de kan avbryta intervjun när som helst (ibid.). Samtyckeskravet innebär att deltagaren har möjlighet att själv bestämma över sin medverkan och konfidentialitetskravet innebär att det som deltagaren säger inte kommer att kunna spåras tillbaka till den (ibid.). Nyttjandekravet går ut på att resultatet från intervjun endast kommer att användas i den aktuella studien (ibid.). Vi har i vår studie tagit del av samtliga krav, och inför intervjuerna muntligt underrättat dessa till våra deltagare. Dock så har vi i efterhand insett att detta även borde ha informerats om skriftligt, i det informationsbrev vi sände ut när vi sökte deltagare. Därför finns det skäl till att överväga om studien är etiskt försvarbar, baserat på att deltagarna inte var medvetna om sina rättigheter när de tackade ja till att delta i studien. Vi glömde även att ange kontaktuppgifter till vår handledare i infobrevet, vilken är ansvarig över studien i allmänhet. Att båda dessa saker inte kom med infobrevet påverkar studiens etiska aspekter negativt.

Bryman (2011) skriver även om hur det är oacceptabelt att utföra en studie som kan vara till skada för någon deltagare. För att förebygga detta menar Bryman att en innan en studie påbörjas bör överväga samtliga potentiella risker för deltagarnas psykiska och fysiska mående (ibid.). Detta ska sedan i högsta grad motverkas av forskaren, och om det inte anses vara möjligt så är studien oetisk och bör ej genomföras (ibid.). Vi har i vår studie valt ett ämne som inte från en utomstående skulle ses som något psykiskt påfrestande för deltagarna. Dock så ber vi deltagarna i vår studie att uttrycka sina egna åsikter kring sin arbetsplats och de organisationer som de i sin profession samverkar med, vilket skulle kunna vara känsligt om

det exempelvis uppkommer starka negativa reaktioner eller tankar om dessa. Därför har vi aidentifierat våra deltagare, genom att ge dem fiktiva namn och inte berättat i vilken kommun de arbetar. Vi har även valt att enbart tala om organisationer i form av deras yrkesområden; polis, skola, hälso- och sjukvård, Barn- och ungdomspsykiatri, vuxenheten etc. Då dessa är organisationer som finns inom samtliga kommuner så upplever vi inte att detta skulle vara något som röjer anonymiteten hos våra deltagare.

6. Resultat och analys

I följande avsnitt så presenteras vår empiri utifrån syftet att undersöka hur socialsekreterare talar om vad som påverkar deras och andra organisationers tolkning av barnets bästa, samt om de anser att detta påverkar samverkan dem emellan. Vi anser att detta bäst går att förklara genom att lyfta fram hur barnets bästa tolkas utifrån de individuella och organisatoriska förutsättningar som socialsekreteraren arbetar med, samt att se hur deltagarna anser att andra organisationer tolkar barnets bästa och huruvida detta påverkar samverkan.

6.1 Individuella faktorer som påverkar socialsekreterarens tolkning av barnets bästa

Utifrån deltagarnas berättelser så framgick det, i likhet med Lipskys (2010) teori om gräsrotsbyråkrater, att bedömningen av barnets bästa är en tolkningsfråga för varje socialsekreterare. Vissa ansåg att det finns utrymme att välja perspektiv, men att det kunde vara "en kamp att [...] få fram det bästa för barnet ibland[...] för det krockar med andra lagstiftningar mycket..." (Ingrid). Andra menade att det finns tydliga riktlinjer av vad som är barnets bästa inom socialtjänsten, exempelvis genom lagen. Verktyg som BBIC och olika risk- och skyddsfaktorer hjälper en att bedöma vad som är det bästa för barnet. En deltagare som ansåg att det fanns tydliga riktlinjer för hur arbetet ska utföras uttryckte sig på följande vis:

Jag behöver inte tolka det. Det är rätt så klart, alltså både de etiska riktlinjer vi har i lagtext och de prövningar som vi gör, vet vi ungefär vad det handlar om när vi prata barnets bästa så... men det är inte så att vi får igenom allting bara för att vi bevisar det. (Henrik)

Citatet kan förklaras med det resonemang Lipsky (2010) för kring gräsrotsbyråkraters unika position där de både har ett stort handlingsutrymme, men samtidigt krav på att följa regler och riktlinjer från ledningen. Evans och Harris (2007) argumenterar även för att en gräsrotsbyråkrats handlingsutrymme inte alltid är särskilt synligt, då detta främst finns i socialsekreterarens vardagliga rutiner. Det är även till stor del upp till gräsrotsbyråkraten själv

att tolka hur strikt de följer regler och riktlinjer, vilket vi tror kan påverka hur socialsekreteraren upplever sig ha utrymme att själv tolka barnets bästa.

Något annat som frekvent tas upp under intervjuerna är vikten av att som socialsekreterare ha en helhetssyn på det aktuella ärendet.

Jaa... jag tänker [...] att vi får liksom titta in på hela, hela systemet, vi tittar inte bara på barnet utan vi får ju titta på alla runt omkring, på föräldrarna, på syskonen, vad finns där mer som påverkar barnet? (Malin)

...Vi besitter en unik kompetens jämfört med andra yrkesgrupper som är väldigt specialiserade bara på sitt. Vi tittar ju på hela spektrat när vi bedömer barnets bästa. (Pi)

De måste beakta flera olika perspektiv utifrån exempelvis referenspersoner, familjen, barnet, risker på lång sikt, lagar och riktlinjer när ett individuellt barn ska utredas. Detta påminner om det Lipsky (2010) skriver om att gräsrotsbyråkraten finns i en beroendeställning mellan klienten och organisationen, då det krävs av socialsekreterare att försöka göra båda parter nöjda. I en gräsrotsbyråkrats uppdrag ingår att tolka komplexa fenomen, vilket enligt Lipsky innebär höga krav på den enskilde socialarbetaren (ibid.).

...Då måste vi liksom respektera att människor är olika och vill olika och uppfostra sina barn olika, jag hade kanske inte gjort precis så, men för just detta barnet så fungerar det bäst, och då blir det, det barnets bästa, så det viktiga är ju att jag är lyhörd, både för familjen men också andra runt omkring och inte blandar in för mycket kanske mina egna värderingar... (Lisa)

Lisa poängterar det kan uppstå en motsättning i barnavårdsutredningar, då socialsekreterarens tolkning av barnets bästa inte behöver överensstämma med familjens. Hollander (2017) talar om barnets bästa utifrån objekt- och subjektsyn, vilket är två olika perspektiv på barnets bästa. Objektsyn innebär att en utgår från vilka behov barn i allmänhet har, medan subjektsyn innebär att utgå ifrån vad som är bäst utifrån det unika barnets situation (ibid.). Lisas citat förespråkar en subjektsyn av barnet, men Hollander menar att svensk lag präglas av en

objektsyn av barn (Hollander, 2017) vilket i praktiken skapar en motsättning i socialsekreterarens arbete med att beakta barnets bästa.

Flera deltagare poängterade vikten av att ha familjen med sig i bedömningen av barnets bästa.

...Om det är experter som har gjort planen och föräldrarna inte är med på den, då händer ingenting. (Lisa)

...Ibland så kan det vara svårt att göra bedömningen i att man vet är jag för hård så kanske jag tappar den här familjen som vill ha en insats så då får man liksom väga hur hårt ska jag trycka på det här problemet som jag tycker är ett problem. (Malin)

Att ha familjen med sig i utredningen menar dessa beror på att när LVU-skäl inte föreligger, så är det familjen som själv bedömer ifall de behöver insatser eller ej. Familjens medverkan i utredningen ger dessutom bättre förutsättningar för en rättvis bedömning av barnets situation samt möjligheten till faktisk förändring. Schiratzki (2017) benämner dessa fall som barnets bästa i utomrättslig bemärkelse, att även om barnet inte är i behov av skydd, så kan det vara viktigt att skapa en god relation till familjen för att arbeta för att barnet ska få en god uppväxt. Detta är även ett bevis på att socialsekreteraren, likt Johansson (2007) menar, är i beroendeställning till brukaren och dess samarbete för att kunna åstadkomma någon förändring. När det gäller barnets bästa i utomrättsliga ärenden så är det klienten som har makt över i vilken utsträckning socialsekreteraren kan utföra sitt arbete.

...Ibland känns det som att lagstiftningen är mer riktad till föräldrar än till barnen [...] för vi jobbar mycket med att motiverar föräldrar till att ta emot frivilliga insatser [...] och många gånger så tackar de ju nej och är det då fortfarande 'good enough' [...] lagstiftningen knyter lite våra händer bakom ryggen. [...] (Malin)

Begreppet 'good enough' tas upp i några intervjuer gällande att barnets situation inte behöver vara bra, utan enbart tillräckligt bra för att tvingande insatser inte ska vara aktuella. Det Malin

poängterar i ovanstående citat, tolkar vi som att en måste få föräldrarna att samtycka till utomrättslig insats för att kunna hjälpa barnet att inte enbart vara säker, utan även må bra.

Gällande barnets rätt att själv få uttrycka sin åsikt om sin situation så menade en del att även detta är ett mycket komplext fenomen.

...Jag ställer alltid frågan ‘om du hade fått önska fritt, [...] hur hade du velat ha det? Eller om du hade fått välja att någonting skulle förändras vad hade du valt skulle bli annorlunda?’ Så att de verkligen har möjlighet att beskriva.
(Pi)

...Och sen ska vi veta att det finns en annan agenda än den som är i rummet, det finns ju en dold agenda, ‘säger du någonting till henne va eller honom så kommer de att ta dig’. (Henrik)

Alla deltagare menade, i enighet med Barnkonventionen, att det är viktigt att låta barnet uttala sig om sin situation men, som Henrik påpekar, så vet en aldrig vad som påverkat barnet när socialsekreteraren inte varit med. Barn kan ha blivit tillsagda av sina föräldrar vad de får och inte får säga, och det har även talats om hur barn kan ha svårt att se helhetsbilden. Det nämndes även att barn ofta är väldigt lojala till sina föräldrar och därmed kan välja att inte berätta sanningen för en socialsekreterare om sin hemsituation.

... Jag skulle egentligen vilja säga att det är lättare när barnen säger vad de tycker men det är det ju inte. Alltså för oftast [...] om de säger vad de tycker så... hoppar föräldrarna på de sen efteråt. Alltså, så de blir i väldigt utsatt läge... (Ingrid)

Att fråga barnet hur den vill ha det eller hur det känner är alltid viktigt, menar deltagarna, men det är inte alltid barnets perspektiv faktiskt kan påverka beslutet nämnvärt mycket. För att främja barnets möjlighet att berätta om sin hemsituation menar Pi att det kan vara viktigt att träffa barnet flera gånger, för att ge den en möjlighet att känna sig trygg med socialsekreteraren. Det faktum att barnets åsikter sällan påverkar det faktiska beslutet, kan vi även koppla till det Hollander (2017) skriver om att det i LVU och SoL inte hänvisas till

barns rätt att uttrycka sig och barnets bästa i samma paragraf, vilket kan skapa förvirring gällande om detta är paragrafer som krockar eller styrker varandra. Schiratzki (2017) talar även om att det kan vara svårt att förespråka ett barns autonomi, på grund av dess ofta bristande förmåga att hävda sig och tala fritt. Då barnet är under arton år, så innebär detta dessutom att det alltid är vuxnas tolkning av barnets vilja som framförs och får potentiell slagkraft (ibid.).

Sammanfattningsvis menar vi att våra deltagare menade att det fanns ett flertal faktorer som påverkar deras tolkning av vad som är barnets bästa, och även åsikterna om hur stort utrymme att tolka begreppet skilde sig åt. Andra faktorer som hur socialsekreteraren ser på sitt handlingsutrymme, barnets situation, barnets behov, föräldrarnas förmåga och barnets uttalade åsikter varierade. Det komplexa sociala arbetet förklaras av bland annat Lipsky (2010), Hollander (2017) och Johansson (2007), som alla bidrar till en mer nyanserad bild av det krävande arbetet att utröna vad som är barnets bästa.

6.2 Organisationens påverkan på tolkningen av barnets bästa

Tolkningen av barnets bästa påverkas av faktorer på organisationsnivå både inifrån och utifrån organisationen. Pi talar om hur socialtjänstens tillgång till resurser ibland kan begränsas under valår då det regerande partiet har en tendens att vilja dra ner på kommunens utgifter.

...De har ett ekonomiskt perspektiv och det är valår. Det är livsfarligt. Detta är den värsta perioden att vara barn i Sverige [...] Gemene man vet inte hur illa det är i valår för barn inom socialtjänsten, för att man kniper åt alla externa insatser, man plockar hem barn och ordnar med interna hemlösningar, alltså placerade barn. Allt för att hålla budgeten för att motståndare i valår inte ska kunna säga, 'ni klarar inte av att sköta ert arbete' (Pi)

Det här citatet tar specifikt upp just hur förutsättningar inom organisationen för att fatta beslut om barnets bästa påverkas av yttre statliga och politiska förväntningar. Detta innebär i praktiken försämrade möjligheter för den enskilda socialarbetaren att bemöta barnets behov, trots att den enligt Lipsky (2010) är den mest kvalificerade att bedöma situationen. Claes Levin (2013) diskuterar just hur det ofta ställs motstridiga och växlande krav av

människobehandlande organisationer från omgivningen. Människobehandlande organisationers är enligt Levin sociala institutioner som är både formade och beroende av att uppfylla omgivningens krav för att kunna behålla deras samhälleliga legitimitet (Levin, 2013). Dessa yttre krav behöver dock inte nödvändigtvis stämma överens med det som organisationen tycker deras kärnverksamhet innebär (ibid.). Alla deltagarna menar på att det är främst barnet som de bör utgå från i sitt arbete. Dock så kan det uppstå problem, vilket påpekas av citatet ovan, när politiska förändringar eller strömningar, såsom ett valår, innebär att strukturen inom vilket socialsekreterare fattar sina beslut förändras.

Ett resultat av att socialtjänsten styrs av politiker, menar vissa deltagare, är att det är politiska nämndemän, istället för utbildade individer med erfarenhet av barnutredningar, som fattar beslut. Detta kan innebära att det helhetsperspektiv som förespråkas av Barnkonventionen inte alltid beaktas i den vardagliga verksamheten, vilket påverkar socialsekreterarnas arbetsförhållanden och möjlighet att agera utifrån barnets bästa.

...Det är där som är lite problemet med både politiska beslut, och kanske även lite med chefsbeslut att det är jag som sitter och tittar den här sexåringen i ögonen och måste säga till henne att nej men tyvärr, vi kan inte göra någonting för dig för att ni har fått avslag. (Sara)

Sara påpekar att nya politiska beslut kan krocka med barnets bästa exempelvis gällande papperslösa barn eller instanser som verkar för återförening av familjehemsplacerade barn. Det talas även om problematiken kring att politiker befinner sig så långt ifrån brukarna och därmed inte ser konsekvenserna av sina beslut. Socialsekreterarna, å andra sidan, är de som får verkställa beslutet i sin direktkontakt med brukarna (Lipsky, 2010).

En annan konsekvens av socialtjänstens uppbyggnad, menar deltagarna, är den delegationsordning som råder. Deltagarna ansåg att socialsekreterare själva har utrymme att bedöma vad som är barnets bästa, men att de inte alltid har tolkningsföreträde framför sina chefer.

...Jag tror det är väldigt svårt att vara chef i en sån situation också, därför att du har [...] din yrkesmässiga kunskap om hur det här påverkar barnen, men

politikerna säger till dig att du får inte känna det här eller tycka det här kring barn som inte har uppehållsrätt (Sara)

En motsättning i detta är hur chefer hamnar i ett sorts mellanläge där de dels ska implementera beslut från Socialnämnden på arbetsplatserna, trots att det är socialsekreterarna som har de bästa förutsättningarna att ta välgrundade beslut utifrån klientens behov och situation (Evans & Harris, 2007).

Även mellan enheter på socialtjänsten har våra deltagare uttryckt att det uppstår motsättningar i arbetet för barnets bästa.

... Alla har sina referensramar av hur de ser på barnet utifrån profession ehm, ...vi har många gånger haft olika samtal med både ekonomiskt bistånd och med vuxen [...] och då tycker jag att det är barnsekreterarens eller socialsekreterarens som har hand om barnet eh, det är vår uppgift att lyfta fram barnets perspektiv i de mötena. För det blir lätt gärna ett vuxenperspektiv som tar över. (Pi)

Deltagarna menar att det i många fall uppstår en ansvarsförskjutning där andra enheter inte tar på sig sitt ansvar att tillgodose barns behov, utan i så fall hellre gör en orosanmälan till barn- och familjesekreterare. Detta tror en del deltagare beror på att andra enheter har ett annat utgångsläge än de på Barn- och Familjeenheten, samt brist på information om hur de på Barn- och Familjeenheten arbetar. Detta överensstämmer med de strukturella hinder som Josefsson (2007) beskriver kan uppstå i samverkanssituationer. Josefsson menar på att hinder i samverkan främst beror på olikheter i förhållande till kunskaps- och förklaringsmodeller, regelverk och organisatoriska förhållanden. Vi upplever det som ett genomgående tema i empirin, att det ofta talats om olika perspektiv, mellan enheter och även längre upp i organisationen. Krockar mellan de institutionella logikerna kan alltså ske även inom en och samma organisation, vilket kan bidra till skillnader i hur och i vilken utsträckning barnets bästa beaktas i andra enheter inom socialtjänsten på det vis våra deltagare beskriver.

En faktor som vi förväntade skulle ha en stor påverkan på tolkningen av barnets bästa på organisationsnivå var Barnkonventionen, vilken är menad att fungera som ett styrande

ramverk för hur arbete med barn bör skötas. Trots att Barnkonventionen ska bli svensk lag till årsskiftet så var det dock väldigt få av deltagarna som, i likhet med Riksrevisionen (Prop. 2017/18:186.), uttryckte att de trodde på att någon sorts förändring för barnets bästa kommer att ske.

...Alltså jag skulle gärna vilja säga att det gjorde det men jag har svårt att tänka mig att i praktiken det kommer få så stor skillnad för att vi har pratat om att vi utgår från Barnkonventionen i Sverige i alla år som den har funnits, för att det är inga knepigheter det som står i den men samtidigt har vi ju fått kritik. (Pi)

Alltså... barnkonventionen är ju [...] ett otroligt bra värderingsmässigt rättesnöre att liksom hålla sig efter, men vi pratar inte om den ens, och det tycker jag är jättedåligt, men det är ju någonting också som måste komma uppifrån. (Sara)

Brist på tro om förändring beror enligt våra deltagare på att Barnkonventionen redan länge funnits som en värdegrund i Sverige, men trots det inte till fullo följts. För att förändring ska ske så menas det att en förändrad inställning måste tillämpas uppifrån och ned inom organisationen. På samma vis argumenterar Riksrevisionen för att nuvarande krockande lagstiftningar står i vägen för att Barnkonventionen ska få den genomslagskraft som önskas (Prop. 2017/18:186).

En deltagare menade att för att barnets rättigheter ska stärkas inom svenska myndigheter så krävs det en förändrad inställning från regeringen och organisationen i allmänhet. Ett sätt att påbörja denna förändring menar denna deltagare skulle vara att ta hjälp av människorättsorganisationer som har mer erfarenhet av att arbeta direkt efter Barnkonventionen, framför nationella riktlinjer och lagar. Människorättsorganisationer, trots att de kanske skulle kunna betraktas som en del av samma organisatoriska fält i och med de verkar inom vad Johansson (2011a) benämner barnskyddsfältet, så utgår de ändå från skilda institutionella logiker. Socialsekreterare har ett mer begränsat handlingsutrymme att använda sig av då deras arbete definieras av statliga lagar och organisationella riktlinjer (ibid.). Dessa

lagar och riktlinjer skulle kunna utgöra en del av den styrande institutionella logiken inom socialtjänsten och skiljer de därmed från människorättsorganisationer trots liknande klientel.

Sammanfattningsvis finns det även på organisatorisk nivå många faktorer som påverkar vad som bedöms vara barnets bästa. Politiska strömningar, delegationsordningar, strukturella förutsättningar och uppbyggnad upplevdes av våra deltagare ha stor inverkan på de beslut som tas gällande barn. Däremot trodde våra deltagare inte att barnkonventionens övergång till lag kommer att påverka de beslut som tas nämnvärt mycket.

6.3 Socialsekreterares syn på barnets bästa i interorganisatorisk samverkan

Något som stod ut i materialet är att deltagarna upplevde att tingsrätten ofta utgår från en annan logik angående bedömningen av barns bästa, än andra organisationer socialtjänsten samverkar med. På grund av detta har vi valt att dela upp detta avsnitt i två delar, där tingsrätten skiljs från resterande samverkansaktörer.

6.3.1 Samverkan med tingsrätten

Bland de socialsekreterare vi intervjuade framkom det flera uttalanden om tingsrättens förmåga att beakta barnets bästa i beslut.

...I föräldrabalken så står det ju vad föräldrar har rättighet till och de ska liksom ha insyn och, men i jämförelsevis så är barnet rättslös gentemot en del puckade föräldrar... [...] så om föräldrarna tycker någonting så blir det ju så, men om man säger 'men det tycker inte lilla Niklas', han står sig slätt i domstolsförvaltningar även om man ska ta hänsyn till vad han tycker och tänker. (Henrik)

...Men vad är problemet? Jo - föräldern vill ha umgänge och barnet vill inte. Hur svårt kan det va? Lyssna på barnet, lyssna på vår bedömning, alltså ge det förtroendet, alltså det är ...ahh (skratt), jag blir så upprörd. (Ingrid)

...Utan där sitter domare som inte nödvändigtvis har arbetat med barnavårdsutredningar innan de kom dit och där sitter nämndemän som man

hoppas har jobbat politiskt i sociala nämnder så att de har lite insyn om hur det går till men det är inte säkert att de har det, och då sitter de som lekmän och ska fatta beslut i väldigt komplicerade ärenden och då är det vår uppgift att försöka få dem att förstå, men det är inte det allra, allra enklaste. (Pi)

Det som deltagarna sa var att föräldrarnas rätt till barnet gick före barnets rätt till sina föräldrar, samt att föräldrar ofta hellre strider för sin egen rätt istället för vad som är egentligen bäst för barnet eller vad barnet vill. Flera deltagare talar om vikten av att tala med barnet om deras vilja, men att detta inte tas upp i rättegångar vid tingsrätten, vilket överensstämmer med det Rejmer (2014) skriver om att barns egna åsikter sällan argumenteras för som en del av deras bästa. Dessutom så beskrev ett antal deltagare att socialsekreterares kompetens inte tas på allvar i tingsrätten, där många av de observationer och bedömningar som socialsekreteraren gjort ifrågasätts eller förbises. Detta anses ske trots att nämndemän vid tingsrätten inte nödvändigtvis har utbildning eller erfarenhet inom barnavårdsärenden. Dock så uttalar sig Pi om att det är socialtjänstens uppgift att förklara för tingsrätten varför ett visst beslut bör tas. Lipsky (2010) menar att kompetens är avgörande i besluten av gräsrotsbyråkraters ärenden, på grund av den stora tolkningsgrad som finns. Vi kommer inte att föra någon vidare diskussion kring vilken kompetens som i dessa fall är den bästa, men att socialsekreterare och nämndemän har olika sorters kompetenser gällande dessa ärenden kan ändå påstås.

I Kunskapsläget nämnde vi det Johansson (2011b) skrivit om krockande logiker i form av rättslig och omsorgslogik. När det gäller tingsrätten, som är ett organ som bedömer det som hänt, snarare än ser till framtida mål så är det inte omöjligt att ana att detta kan påverka samarbetet mellan dem och socialtjänsten. Många av deltagarna uttalade även en stor frustration i hur tingsrätten, trots Barnkonventionens direktiv, har ett vuxenperspektiv. Detta skulle kunna förklaras med att olika institutionella logiker baseras på att myndigheter svarar för olika lagtexter (ibid.). Då socialtjänstens uppdrag innebär att främja välmående hos ett barn skapar de en mer omfattande bild av vad som är bra för barnet, medan rättens uppdrag är att skydda ett barn och utgår därför ifrån vad ett barn behöver. Vuxenperspektivet kan en tänka sig beror på att bedömningen ligger i förälderns förmåga att skydda sitt barn, framför att säkerställa dess välmående. Att detta sedan initierar besvikelse och frustration från

socialsekreterarnas fokus på barns välmående skulle kunna vara en trolig förklaring för våra deltagares tankar kring tingsrätten.

Ponnert (2015) diskuterar också hur olika arbetsfält ofta styrs av helt skilda logiker för handling. Detta uppstår utifrån skilda organisatoriska strukturer, förutsättningar och normativa aspekter. Ponnert nämner att socialtjänst och rättssystem utgår från väldigt skilda logiker och har därför svårt att förstå varandra. Det blir dessutom ofta socialtjänstlagens omsorgslogik som underordnas den rättsliga logiken, särskilt i förhållande till barnavård då lagen ges företräde (ibid.). Avslutningsvis menar Ponnert att om “man betraktar barnets bästa som en övergripande ide i samhället så innebär dess vaga innehåll en ständig anpassning och mix mellan rättslig logik och omsorgslogik där man hämtar från både för att motivera barnets bästa” (2015:52).

6.3.2 Samverkan med andra aktörer

Interorganisatorisk samverkan, enligt Johansson (2011a), är till viss del en rationaliserad myt, vilket innebär att det ofta framställs vara något positivt, trots att så inte alltid är fallet. Enligt Axelsson och Axelsson (2013) så krävs det gränsöverskridande samverkan i ett välfärdssamhälle. Den här samverkan styrs både hierarkiskt genom vertikal integrering inom en organisation samt horisontellt genom nätverk av informella kontakter och kommunikation med andra samhällsaktörer (ibid.). Likt skillnaderna i utgångspunkter som talas om mellan olika enheter på socialtjänsten, kan vi tydligare se exempel på detta i socialtjänstens samverkan med yttre organisationer. De organisationer som främst nämnts i intervjuerna när vi frågat om samverkan är skola, förskola och BUP. Det talades även till viss del om samverkan med polisen och sjukvården, men dessa har vi valt att inte ta upp i vår analys då resultatet inte var särskilt omfattande.

Ett genomgående tema i våra intervjuer var att deltagarna ansåg att andra organisationer, med vilka socialtjänsten samverkar, snarare ser till sitt uppdrag, än barnets bästa i dess helhet.

...Skolan fokuserar på sin bit. De ska klara av målen. De anser inte att hemsituationen egentligen är deras problem även om det spiller över. (Pi)

...Fokus ligger på det medicinska och att diagnostisera. Om det finns problem i hemmiljön så vill man helst inte ta i det, då det gör det svårt att fastslå en diagnos. (Sara)

När deltagare talat om andra organisationer så har det främst sagts att skolans fokus ligger på att barnet ska klara av utvecklingsmålen och att Barn- och Ungdomspsykiatri (BUP) hade fokus på det medicinska i tolkningen av barnets bästa. Det som ligger utanför andras huvuduppdrag upplevs de heller inte ta ansvar över när det gäller samverkan med socialtjänsten.

En annan skillnad, som våra deltagare upplevde var utmärkande för skolpersonal, var den nära relation många i skolan skapade med barnen. Detta menade de initierade besvikelse på socialtjänsten och deras hantering av ärenden.

...Jag tror det är svårare för dem personal som faktiskt har närmare, alltså de som är lärare och förskollärare för de har så nära relationen till barnen, det har man inte som BUP-kurator eller [...]... kommunpolis, där stöter man ju på familjen då och då, men det är tuffare för de som ska möta barnen varje dag, jag har liksom... all förståelse för det. (Lisa)

Det är så många samråd jag har suttit med där de tycker 'varför gör ni ingenting?' [...] de blir rätt så ofta så där 'ussh, snälla gör någonting', så tänker jag mm jo. (Pi)

Några uttryckte att det kändes som att många andra instanser hade olika förväntningar kring vad det är som socialsekreterare egentligen kan göra gällande barn som far illa. Detta särskilt i förhållande till att det är väldigt sällan socialsekreteraren egentligen har tillräckligt grund för att fatta beslut om placering av barn.

Vidare nämns det av några deltagare att bristen på information och insyn kring socialtjänstens arbete ofta leder till frustration från andra aktörer och att socialtjänsten måste bli bättre på att gå ut med information om deras verksamhet.

...Nej jag skulle inte säga att det påverkar samverkan däremot kan det uppstå lite frustration och irritation 'ja det händer ju ändå ingenting, vi anmäler eller ja ... vi hittar ungdomen och sen släpper socialtjänsten de ändå' och där tänker jag att det handlar om att man måste vara tydligare med att lägga tid på att informera om socialtjänstens arbete. (Pi)

... Det påverkar hur vi ser på varandra, och vi behöver jobba mer på det, att förklara för varandra hur vi tänker och hur vi jobbar. (Lisa)

Att socialtjänsten har en sträng sekretess utåt gör det svårt för den som har anmält att få insyn i vad som händer i ärendet, vilket en del deltagare trodde var grunden till en viss frustration organisationer emellan. Enligt Josefsson (2007) så är det en förutsättning för att samverkan ska kunna fungera att alla medverkande aktörer har en viss uppfattning och förståelse för vad de andra aktörerna kan bidra med samt deras begränsningar, så som deras tillgång till klienterna. I samverkanssammanhang menar Johansson (2011b) att det ofta blir så att organisationer och deras aktörer ställs inför intresseavvägningar, inte endast mellan sin egen angivna lagstiftningar, utan även mellan flera olika lagstiftningar. Dessa avvägningar handlar inte heller om bara en aktör utan innebär "förhandlingar mellan ett flertal samverkansaktörer, som var och en argumenterar utifrån sina institutionella intressen och logiker." (Johansson, 2011b:49) Därför menar Johansson att det ofta finns ett inneboende dilemma i samverkan i och med aktörerna förväntas att "å ena sidan ska överskrida gränser, utbyta information och samordna utredningarna, å andra sidan ska upprätthålla gränser, regelverk och sin egen professionella roll (Johansson, 2011b:50)."

Trots att våra deltagare kunnat redogöra för hinder för samverkan, så menar de att detta inte innebär att barnet påverkas negativt i större utsträckning. Att organisationer har olika referensramar och utgångslägen anser inte intervjupersonerna innebär att det inte finns gemensamma mål i förhållande till barnets bästa.

...Nej jag tror inte det kanske är så att vi ser olika på vad som är bäst för barnet, men jag tror att vi har väldigt olika syn på vad som egentligen går att göra (Lisa)

...De tycker väl att vi ska göra mer ... och det handlar inte om att...
egentligen är väl tolkningen av barnets bästa [...] samma, men vi har olika
handlingsutrymmen där också, så vi vill ju alla barnens bästa, men vi har alla
olika sätt som vi kan jobba på det med. (Malin)

Deltagarna upplevde att andra instanser hade samma syn på vad som var barnets bästa, men att det som vi tolkar som skilda institutionella logiker hindrade dem att förstå varandras utgångspunkter och handlingsutrymmen. Enligt Johansson (2011a) kan detta bero på att barnets bästa är en meta- eller institutionsövergripande logik. Interorganisatorisk samverkan innebär ofta att samverkande aktörer bemöter flera olika konkurrerande logiker (ibid.). Varje samverkansaktör är en representant för ett särskilt organisatoriskt fält och handlar därför utifrån sin egen institutionella logik. Trots att samtliga samverkansaktörer styrs av den övergripande logiken om barnets bästa så kan dessa skilda institutionella logiker innebära andra hinder till samverkan.

På grund av de skilda utgångspunkterna som deltagarna talade om, menade många att så kallade SIP-möten (Samordnad Individuell Plan) kunde underlätta samverkan. Ett SIP-möte är ett möte där samtliga som samverkar kring barnet möts för att finna gemensamma mål och enas om bästa tillvägagångssätt för att hjälpa barnet.

...Alltså de SIP-möten jag har varit på så är det, då är det verkligen barnet.
Okej hur fungerar det här och det här, hur fungerar fritids, hur fungerar skola,
hur fungerar det på... alltså med medicinering, hemmet... [...] alltså oftast är
vi ju på samma plan, alltså man vill att det ska gå bra för barnet (Ingrid)

...För det blir annars lätt att man sitter och pratar om vad andra verksamheter
ska göra, jag kan tycka väldigt mycket om vad BUP borde göra, och de
detsamma och sen skola och så, men om man sitter ner och alla pratar om vad
kan jag göra, vad kan jag bidra med utifrån min profession, och att man inte
glömmer vad kan föräldrarna själv bidra med. (Lisa)

Nästan samtliga av de vi intervjuade talade om SIP-möten i positiv bemärkelse, då detta är tillfällen när sekretessen bryts och då förståelsen professionella emellan ökar. SIP-möten

upplevs som ett sätt att arbeta förbi de krockar som uppstår mellan institutionella logiker, då alla genom att "lägga korten på bordet" visade sin egen utgångspunkt och deras sätt att bidra till barnets välmående. SIP-möte blir därför ett sätt för olika samverkansaktörer att få en gemensam uppfattning eller samsyn kring både vad problemet är samt de andra aktörernas roll. Samsyn var även enligt Socialstyrelsen (2013) ett viktigt inslag för att samverkan kring barn skulle kunna fungera.

Sammanfattningsvis upplevde våra deltagare att tolkningen av vad som är barnets bästa inte skilde sig mycket mellan olika aktörer. Hur en arbetar för barnets bästa skiljer sig dock beroende på vilka lagar organisationen svarar för, samt vilka institutionella logiker som finns på arbetsplatsen. Skillnader i arbetssätt var främst tydligt i socialtjänstens samarbete med tingsrätten. Tolkningen av barnets bästa innebär därför i sig inget hinder för samverkan, utan snarare skillnader i förståelsen av vad socialtjänsten har förmåga att göra. SIP-möten, där sekretessen bröts, ansågs därför vara underlättande i samverkan med andra instanser.

7. Sammanfattande diskussion

Vårt syfte med studien var att undersöka hur socialsekreterare talar om vad som påverkar deras och andra organisationers tolkning av barnets bästa, samt om de anser att detta påverkar samverkan dem emellan.

Det vi kommit fram till är att bedömningen av barnets bästa påverkas på olika nivåer. Våra deltagare uppfattar barnets bästa som ett mycket komplext begrepp som lämnar utrymme till stora individuella tolkningar. Socialsekreterarens egna värderingar och familjen som utreds är centrala i hur en väljer att tolka barnets bästa, men det finns även organisatoriska faktorer som påverkar socialsekreterarens tolkning. Inom socialtjänsten som organisation upplever deltagarna det dels finnas olika syn på vem som har ansvar att se till barnets bästa mellan enheter, samt att det finns motsättningar både mellan kollegor och chefer. Dessutom upplevs det ibland finnas motstridande och otydliga direktiv från Socialnämnden, som ofta har ett mer politiskt perspektiv på barnets bästa. Detta tolkar vi som ett resultat av skillnader mellan institutionella logiker som både kan finnas horisontellt och vertikalt inom en organisation.

Deltagarna har även fått berätta om sin syn på skillnader och likheter i tolkningen av barnets bästa mellan socialtjänsten och andra samhällsaktörer de samverkar med. Resultatet blev att deltagarna upplevde att socialtjänstens och andra instansers tolkningar var lika i att alla ville det bästa för barnet, men att orealistiska förväntningar och begränsad insyn i socialsekreterarnas arbete bidrog till irritation och frustration dem emellan. Möten där sekretessen upphörde, och där samtliga fick förklara sin synvinkel var enligt många deltagare en praktisk lösning på detta. Återigen har vi tolkat detta som ett resultat av skilda institutionella logiker där olika referensramar och organisatoriska sanningar kommer i vägen för samverkan, snarare än tolkningen av barnets bästa. Den största problematiken upplevde vi fanns i socialtjänstens samverkan med tingsrätten där en rättslig logik och omsorgslogik ställdes emot varandra. Den rättsliga logiken nedprioriterade även Barnkonventionens riktlinjer om barnets rätt att få uttrycka sig om sin egen situation och vilja, samt att deras intressen ska komma i främsta rummet.

För att förändring gällande att stärka barnets rättigheter ska ske behöver ansvaret läggas på flera nivåer i samhället. Det är inte enbart en aktör som har till ansvar att förbättra situationen

för de barn som befinner sig i Sverige, utan det kräver ytterligare samverkan och förståelse mellan Sveriges samtliga instanser.

Vi är medvetna om att vår studie enbart beskriver socialsekreterares syn på både deras egna och andra instansers syn på och ansvar att främja barns bästa. Vi anser att det skulle vara till gagn att forska vidare på andra instansers syn om sin egen roll i arbetet för barns bästa, samt deras tolkning av socialtjänstens arbete.

8. Referenser

Ahrne, Göran, & Peter Svensson (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl., Stockholm: Liber AB, ss. 8–16.

Axelsson, Runo & Axelsson, Susanna B. (2013). Samverkan som samhällsfenomen - några centrala frågeställningar. I Runo Axelsson & Susanna B. Axelsson (red.) *Om samverkan*. Lund: Studentlitteratur, ss.17-38.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 uppl., Malmö: Liber AB

CRC (1989). *Convention on the Rights of the Child*. United Nations.

CRC (2013). *General Comment NO.14 (2013) On the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art.3, para. 1)*. United Nations.

CRC (2015). *Concluding observations on the fifth periodic report of Sweden*. United Nations.

Eriksson-Zetterqvist, Ulla & Göran Ahrne (2015). Intervjuer. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl., Stockholm: Liber AB, s.34–54

Evans, Tony & Harris, John (2004). Street-level bureaucracy, Social Work and the (Exaggerated) Death of Discretion. *The British Journal of Social Work*, 34 (6): 871–895.

Hollander (2017). Och den ljusnande framtid är vår - att ersätta ett barns framtida inkomstförlust. I Brattström, Margareta & Jänterä-Jareborg, Maarit (red.) *För barns bästa: vänbok till Anna Singer*. Uppsala: Lustus förlag, s. 139-170.

Johansson, Roine (2007). *Vid byråkratins gränser: om handlingsfrihetens organisatoriska begränsningar*. 3 uppl. Lund: Arkiv Förlag.

Johansson, Susanna (2011a). *Rätt, makt och institutionell förändring; en kritisk analys av myndigheters samverkan i Barnahus*. Diss. Lund: Samhällsvetenskapliga fakulteten. [<http://ludwig.lub.lu.se/login?url=http://search.ebscohost.com/ludwig.lub.lu.se/login.aspx?direct=true&db=cat01310a&AN=lovisa.001976332&site=eds-live&scope=site>. Hämtad 2018-06-09]

Johansson, Susanna (2011b). Juridifiering som institutionell förändring. Om mötet mellan straffrätt och socialrätt vid interorganisatorisk samverkan. *Retfærd: Nordisk juridisk tidskrift*, 34(4). ss.38–59. [<http://lup.lub.lu.se/ludwig.lub.lu.se/record/2301630>. Hämtad 2018-05-20]

Josefsson, Berit (2007). *Strategi för samverkan: kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling

Levin, Claes (2013). Socialt arbete som moralisk praktik. I Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber, AB, ss. 25–41.

Linde, Stig (2013). Konkurrerande logiker - en möjlighet för institutionella entreprenörer? I Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber, AB, ss. 109–126.

Lipsky, Michael (2010). *Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services*. New York: Russell Sage Foundation

Meyer, John W. & Brian Rowan (1977). Institutionalized organizations: Formal Structure as Myth and Ceremony. *American Journal of Sociology*, 83(2), ss.340-363. [<http://www.jstor.org/stable/2778293>. Hämtad: 2018-05-20]

Ponnert, Lina (2015). Barnets bästa i teori och praktik. När olika logiker möts. *Sociologen*, 6: 44–56.

Prop. 2017/18:186. Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter.

Rejmer, Annika (2014). Barnets bästa i vårdnadstvister. I Cederborg, Ann-Christin, Warnling-Nerep, Wiweka (red.). *Barnrätt; en antologi*. Stockholm: Nordstedts Juridik, s. 367–375.

Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015). Att analysera kvalitativt material. I Göran Ahrne & Peter Svensson (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 uppl., Stockholm: Liber AB, ss. 220–236.

Schiratzki, Johanna (2017). *Barnrättens grunder*. Sjätte uppl. Lund: Studentlitteratur.

Socialstyrelsen (2013). *Samverka för barns bästa - en vägledning om barns behov av insatser från flera olika aktörer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2015). *Grundbok i BBIC - Barns behov i centrum*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2017). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2015 och 2016*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SFS 1949:381. *Föräldrabalk*.

SFS 1990:52. *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*.

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*.

SOSFS 2014:4. *Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer*. Stockholm: Socialstyrelsen.

SOU 2016:19. *Barnkonventionen blir svensk lag: Betänkande från Barnrättighetsutredningen*.

Svensson, Kerstin (2013). Varför fungerar det? Om betydelsen av förväntningar, institutioner och aktörer. I Stig Linde & Kerstin Svensson (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter. Människobehandlande organisationer ur ett nyinstitutionellt perspektiv*. Stockholm: Liber, AB, ss. 73–89.

Sveriges kommuner och landsting. Kommungruppsindelning 2017: Omarbetning av Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning.

[<https://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/7585-455-7.pdf?issuusl=ignore>. Hämtad: 2018-08-12]

Thornton, Patricia H., William Ocasio & Michael Lounsbury (2013). *The Institutional Logics Perspective: A New Approach to Culture, Structure and Process*. Oxford: Oxford Scholarship Online. [doi: 10.1093/acprof:oso/9780199601936.001.0001. Hämtad 2018-05-20]

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Bilaga 1: Intervjuguide

Syfte: Syftet är att undersöka hur socialtjänsten talar om sin och andra organisationers syn på barnets bästa i ärenden där barn och unga far illa samt om de anser att detta påverkar samverkan dem emellan.

Innan intervjun börjar:

- Intervjun ska inte ta längre än en timme
- Deltagande är frivilligt, rätt att avsluta när hen vill och behöver inte svara på alla frågor.
- Anonymitet, uppgifterna hanteras med integritet - ingen annan kommer få reda på att du varit med i studien.
- Uppgifterna kommer endast användas i forskningssyfte.
- Är det okej att vi spelar in intervjun?

Bakgrundsfrågor

- Hur länge har du arbetat med barn och unga?
- Vad jobbar du med nu? Vilka arbetsuppgifter har du?
- Kan du berätta lite om hur arbetsplatsen är uppbyggd? Arbetar ni exempelvis i grupper?

Socialtjänstens syn på barnets bästa (inre organisation)

Barnets bästa är ju ett välkänt begrepp i socialtjänstens arbete med barn och unga...

- Finns det utrymme för dig som socialsekreterare att tolka vad som är barnets bästa?
 - Kan du ge en kort förklaring av vad begreppet barnets bästa innebär för dig?
- Hur arbetar ni med barnets bästa inom er team?
 - Vad utgår ni ifrån när ni bedömer barnets bästa?
 - Vad anser ni kan försvåra eller underlätta bedömningen av barnets bästa?
- Nu vet vi lite om hur du ser på barnets bästa, men upplever du att organisationen i stort har samma uppfattning om barnets bästa?
 - Finns det skillnader mellan hur olika enheter uppfattar barnets bästa?

Socialtjänstens syn på hur tolkningen av barnets bästa påverkar samverkan (yttre organisation)

- Vilka organisationer samverkar ni med gällande barn s bästa och hur samverkar ni med dem?
 - Är det formella eller informella överenskommelser?
 - Extrafråga: Har ni exempelvis SIP-möten?
- I samverkan med de andra instanser som du har nämnt, finns det några skillnader i tolkningen av vad som är barnets bästa?
 - Om ja - kan du ge ett exempel, vilka skillnader finns? Vad tror du det kan beror på?
 - Om nej - varför tror du att det inte finns några skillnader?
- Är det någon som har tolkningsföreträde i samarbetet gällande vad som är barnets bästa?
 - Om ja, Vem? Varför?
 - Om nej Varför?
- Hur tror du införandet av barnkonventionen i svensk lag kommer att påverka arbetet och samverkan kring barnets bästa?

Avslutande frågor

- Om vi återkoppla till syftet med studien hur socialtjänsten talar om sin och andra organisationers syn på barnets bästa och samverkan, har du något att tillägga som du har kommit att tänka på under intervjuens gång?

Tack för att du medverkade! Vill du ta del av resultaten när vi är klara?

Bilaga 2: Informationsbrev

Hej!

Vi är två socionomstudenter vid Lunds universitet som skriver vår kandidatuppsats denna termin. Syftet med vår uppsats är att undersöka *hur socialsekreterare talar om sin och andra organisationers syn på barnets bästa i ärenden där barn och unga far illa samt om de anser att detta påverkar samverkan dem emellan*. Vi vill komma i kontakt med socialsekreterare vid er arbetsplats som arbetar med barn som far illa och är intresserad av att delta i vår studie. Intervjupersoner kan exempelvis jobba med utredning av barn och familjer, placering av barn eller andra tjänster där barn påverkas av myndighetsutövning. Intervjun tar cirka en timme och tid och plats avgörs av deltagaren själv. Nedan ser du en överblick över vilka frågor som kommer att tas upp under intervjun:

- Finns det utrymme för dig som socialsekreterare att tolka vad som är barnets bästa?
- Hur arbetar ni med barnets bästa inom ert team? Vad utgår ni ifrån när ni bedömer barnets bästa?
- Upplever du att organisationen i stort har samma uppfattning om vad som är barnets bästa?
- Vilka organisationer samverkar ni med gällande barns bästa och hur samverkar ni med dem?
- I samverkan med andra instanser, finns det några skillnader i tolkningen av vad som är barnets bästa?
- Är det någon som har tolkningsföreträde i samarbetet gällande vad som är barnets bästa?

Om du är intresserad av att medverka berättar vi gärna mer om vår studie. Våra kontaktuppgifter ser du nedan.

Med vänliga hälsningar

Kim Svenstrup & Emma Nordemo

(Kontaktuppgifter)